

ELOFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre 24 korona.
Egy hónap 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre 28 korona.
Egy hónap 2 k. 40 f.

HÍRDETÉSEK:

4-hasábos petít sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Nyitólér petít sora 40 fillér.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

Arad, 1910.

FŐSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Vasárnap, október 16.

Mai számunk főbb közleményei:

Az orvos evelésről.
Magyar véttanuk védasszonya.
Aradiak a Pénzügyi Compassban.
Ehrlich tanár szere Magyarországon.
Bukik az osztrák pénzügyminiszter.
A jezsuiták Prohászka püspök ellen.
Ku isszatitkok.
Aktuális emberek.
Arad háztartása.
Óh, az a nagy „szerelem” ...
Jászai Oszkár dr. szabad előadása.

A világosi szobor.

Arad, október 15.

A kapituláció kertjében, a kastély előtt, a hol a szabadságharc véres könyvének legvégére pontot tettek, pontot, a melynél a toll mintha az egész nemzet testét átjáró irtóztos süttővas lett volna, ezen a beszédes, nagy emlékektől körül lengett helyen egy urinő szobrát avatják föl holnap. Mint a siremlék fölé a szeretet géniuszát ábrázoló kő, úgy illik ez a szobor, ennek a hölgynek emléke a világosi gyász hely fölé. A szomorúságban, a szenvedésben, a mely a fegyverletétel napjainak nyomaiba hágozt, ő volt a vigasztalók, a segítők, a bátorítók, a melegengetők egyike, a legeléseje. — Mintha abban a pillanatban, a mikor a nemzet ügyét elvégező aktak aláírását látta, mikor tanuja volt a honvédek kétségbeesésének, új lélek született volna benne: a jótekonyság mellé az erős

lelkü magyar asszonyó, aki száz kézzel, a nő finom gyöngédségével tudott dolgozni, olyan időkben, a mikor férfiak semmit se tehettek.

Bohusné-Szőgyény Antónia emlékének fizeti megadósságát, az egész nemzet nevében, a kegyelet. Talán a keletről maradt fölfogás, a mely a nőt másodrendűvé teszi a férfi mellett, késleltette eddig ennek az emlékszobornak születését. Mert azokban az időkben, a mikor élt, a nemzeti feljulásnak legendásan lelkes negyvenes éveiben, nem volt kisebb az ő hivatása, érdeme a férfiakénál. Nagy volt ő az akkori híres magyar asszonyok soraiban, a kiknek emlékének óvja eléggé az érdem-kultusza. Pedig Aradmegyének Bohusné-Szőgyény Antónián kívül is voltak ilyen nagy, a nemzeti hivatásban szerepet vivő, dolgozó asszonyai: Forrayné Brünszvik Julia, Vásárhelyi Alberté, Brűnek Judit és mások. A kulturászegegy magyar földön az első gyermekóvókat teremtik meg, a leégett gyorokiakat fölsegítik, az emberszeretnek akkor még egészen parlag kertjébe az első fákat ültetik, ápolják, az iparvédelem országos akciójában komoly buzdulással vesznek részt; mintha az ő munkásságuk azt jelentené, hogy azt a nagy hátramaradottságot, a melynek jeleire Széchenyi rámutatott, a férfiak egymaguk nem pótolhatják, hanem minden asszonynak férfi módjára kell azon dolgozni.

Az ő föllobbanásuk, százkezü munkájuk nem a divat föllobbanása volt, nem női kedvtelés, nem időt töltő szórakozás, hanem az öntudatos, egész lelkeknek állhatatos cselekvése, nem a hiúságnak dícséretvárása, hanem az önzetlenségnek, a szívnek igaz megnyilatkozása. Rájuk gondolva, fölfrissülnek az elavult költőnek ma talán naivul szóló sorai: „magyar nőnek születél, áldd érte sorsodat!”

A maga nagy korában élő magyar nők egyik legnagyobbja, legeléseje volt Bohusné-Szőgyény Antónia. Életének jelentős, mely nyomokat és eleven emlékeket hagyó tevékenységéből legjobban meghatja az utókor emberének lelkét az a sok jótett, amelyet a szabadságharc után börtönbe vetett magyar katonákkal tett. Az aradi várbörtön falai, kazamata-folyosói között hányszor emlegették áldással, hála-sóhajttal a nevét. Protman az asszonyokat is megfenyegette, akik a „kompromittáltak”-kal érintkezni mertek. S Bohusné, Aradvármegyének s az országnak egyik első, ünnepeit asszonya, állandóan csempészte a segítséget, ruha, eledel és pénz képében a börtönökbe s nyitlan folytatta a gyűjtést, amelylyel a haza áldozatkészségét az érette szenvedők érdekében cselekvésre szólította.

Az aradi erekllyemuzeumban följegyzés van arról, hogy „Bohusné aradi lakásán egész varróműhelyt rendezett be, amelyben mágnás asszo-

A ragadós vendég.

Iria: Kanizsai Ferenc.

Prompt Kajetán, közmegegyezés szerint a világon a legjámborabb fiú. Nem vét az a légynek sem. Szóbsége mindössze az „igen”-ből, meg a „nem”-ből áll, bár többnyire az igit használja; a nem-et csak akkor, ha az értelme helyeslésre fordul. Mert neki nincs különvéleménye. Minak az? Legjobb az emberekre mindent ráhagyni. Határozott nem-et csak egyszer mondott, azaz, akkor sem mondta, csak elszaladt, hogy ne kelljen mondania. Híres eset volt az! Prompt Kajetán már betöltötte a harmincadik életévét és a kisvárosi anyósjelöltek így beszélgettek:

— Ez a Prompt, ez ám a derék ember. Férjnek való. Igazi, jóra való férjnek.

— Kár volna aggegényl sorban hagyni. — vélte Apatich Gedeoné, régy darab Apatich-leány mamája. — mert előbb utóbb megáporodik az ártatlan. Elrontják a cimborák.

— Nincsenek is cimborái.

— Dehogy nincsenek. A kikkel együtt kosztol a Fekete Sasban. A multkor is megittattak vele egy nagy pohár savanyuvizes bort. Kár volna a drágáért, istenücske, kár. A kinézése is igazi, komoly családapához pázol. Nem afféle magát, illegető-billegető pipisko, mint tesszem, Berki Vince, a tornatanító.

— Mi kifogása van magának, Apatichné, Berki ellen? Azért, hogy nem a maga leányát csokrozza, nem kell mindjárt pipiskének csu-

folni, lelkem! És nem is tornatanító, hanem tornatanár, lelkem! A gimnáziumban van, tehát: tanár. Diplomás ember az, lelkem!

— Már azért én csak azt tartom, hogy ez a Prompt való férjnek és családapának. Szép, gömbölyű ember, cvikkert visel, fekete kabátban jár; akkurat olyan mint egy pénzügyigazgató. Belőle válnék bizonyára a legjobb férj és családapa...

Hát így dicsérte Apatichné asszonyom a mamasz Kajetánt, és míg másoknak csak holtuk után, a gyászjelentés fogalmazásában dukál ki az a tisztesség, hogy a legjobb férj, a legjobb családapa, a legjobb rokon, illetve sógor, nagybácsi és jóbarát, ő megkapja még életében, előlegül ezeket a jeles és kiváltságos rangokat. Előlegül mondom, mert hiszen meg sem házasodott, az ártatlan. Ugyan kerülgette Apatichné, négy oldalról, négy leányával. De hiszen kerülgethette azt! Amelyik fábá nem akar belecsapni a menydörzsi ménkü, abba nem csap bele; és akiről eleve elvégeztetett a sors könyvében, hogy legény marad, nem házasiítja azt ki maga Apatichné asszonyom sem.

Pedig hát ez a Kajetán, mint a falat kenyér! Az állása, egyelőre, nem dus javadalmas, de lehetőségen elegáns állás. Sótiszt. Tíznek hát tiszt; és hát sótiszt, no; de nem mindenki lehet huszártiszt; és a ki sótiiszt, annak nem kell háboruba menni. És idővel sótárnok válik belőle, a mi már tekintélyes állapot, ritka hivatal. Iskolaigazgató, orvos, ügyvéd, jegyző, tanár, szolgabíró, az van dosz-

tig, nagyon sok. De sótárnok, az nincs mindenütt, abból kevés van, csakugy, mint a püspököktől. Büszke is hivatalára az öreg Sturcz Frigyes és hogy kiveteles rangbéliséget mentől inkább kidomborítsa, ujabban a névjegyén nem sótárnoknak nevezi magát, hanem így: „sótáros”, amiért Gajzágó bácsi, a kaszinó elnöke, a háta mögött csufolni szokta: mondván, hogy mért nem titulálja magát Sturcz Frigyes, ha ennyire benne van az ekes cifrázatokban, — „sótartónak”: ami, szerinte, nincs bolondság híján, mert imhol a katonaságnál zászlótartót ösmerünk és nem zászlótárot, se nem zászlótárnokot.

No de mindez nem a mi gondunk; intézz el ezt Gajzágó bácsi az öreg Sturczéval. Szó, ami szó: ez a Prompt Kajetán igen derék, pocakos, cvikkeres és jámbor férfiú és Apatichné elhatározta, hogy lesz ami lesz, de — majd azt mondtam — fejkötő alá hozza ezt a Kajetánt. Azaz, hogy nini, így is kell értenünk a dolgot, mert, hogyan, hogy nem, de ugy történt, hogy Kajetán semmit sem sejtve ballagott hazafelé a sóhivataltól, amikor a legnagyobb Apatich-leány, a Kára, utolérte az utcán, mellé szegődött és imígy szólította meg:

— Hová megy, Prompt ur? Megengedi, hogy elkísérjem?

No ilyen merészség! Megszólítani egy jámbor fiút, a nyílt utcán, világos nappal. Ezt a Klárit isten ücske, az anyja biztatta föl. Mentek, mendégéltek egymás mellett és Klári vetette föl a szót meglát:

nyok, előkelő hölgyek varrták a szabadságharc rabjainak való meleg ruhát." Történelmi festményt kellene erről a jelenetről csináltatni, amely párja lenne egy másik, a szabadságharcról beszélő festménynek, a *Tépés-csinálók*-nak. Mintha a megsebesült, porban heverő nemzet eleven sebeire csináltak volna Bohusné és társai tépéseket; mintha az a ruha, amelylyel a szabadságharc rabjait melengették, nemcsak gyógyított volna, de az elnyomatás idejében büszke hirdetője lett volna annak, hogy azokat a rabokat Magyarország legjobb fiainak, első hőseinek tekinti.

Azért odaillik a kapituláció kertjébe, a szomorú világosi parkba Bohusné-Szögyény Antónia szobra. Nemcsak azért, mert az a kastély hitvesi és anyai életének volt színhelye. Az ő emlékszobra nemcsak az ő hatalmas női egyéniségének emléke: a nemzet szeretetét hirdeti az, amely a női szív után leghamarabb nyilatkozik meg s elsőnek keresi föl áldó szárnyain a nemzeti katasztrófák tereit.

AZ ORVOSNEVELÉS RÖL.

Irta: Dr. Kéty Károly, egyetemi tanár.

Az „Aradi Közlöny” mélyen tisztelt szerkesztője szívesen fogadja, hogy az orvosnevelésről cikket írjak. Billroth, a nagynevű bécsi sebész tanár egyik székfoglalójában mondta, hogy orvosi pályára csak jó módú szülők gyermekei lépjenek. E kimondásának indokolt lélekeltani alapja van; egyrésztől anyagilag jól szituált ifjak képesek csupán az orvosi tanulmányok óriási özönén átvégődni, mert függetlenek lévén, nem kényszerülnek megélhetés miatt más keresetforrással foglalkozni, de meg egy másik jó oldala is van az anyagi jólétben élő gyermekeinek, ez a jobb nevelés és nagyobb műveltség. Szegény szülők szokásai, műveltsége, világnézletei, etikai felfogása, társadalmi viselkedése a legtöbbször nem emelkedik azon fokra, melyet a művelt és tudomá-

nyos társadalom megkövetel. Ilyen szülők gyermekei az otthoni viszonyok befolyása alatt növekedve, nem mindig tudják levét köni visszaszólásuk kinövésait és később mint orvosok sem emelkednek azon magaslatra, melyet tőlük fenkölt hivatásuk megkövetel. Mert látjuk hogy az iskola, az egyetem nem képes a szülői ház befolyását és zsenge ifjkorba beoltott szokásokat ellensúlyozni, illetve módosítani.

Pedig az orvosi pálya egész embert kíván, aki hivatásának meg képes felelni, jószág, buzgóság, érző szív, önfeláldozó odaadás elodázhatatlan kellek s mindezt rendszereint a családi tüzhely termeli. Így érthetővé lettek Billroth szavai. Az orvosnál megköveteljük a jellemet, hivatásából kifolyólag a családok beléletének titkaiba avatva a gyónásnál szentebb discretióra kötelezett. A titoktartás mellett a beteg iránti tapintatosság, gyengédség szükséges tulajdonok. Súlyos betegnél mily áldásos, ha az orvos reményt, vigaszt nyújt, még kötes vagy éppen reménytelen eseteknél is.

Az orvosi tisztességre helyezzük a fő etikai súlyt, a betegség helyes felismerésén kívül annak kezelése körül gyakran látunk visszaéléseket. Csekély bajok mesterséges felfújása, vagy még inkább bizonyos eseteknél, melyek nem valódi műtetre a műtét ajánlása és annak végrehajtása szintén anyagi haszonért, oly tisztesség elleni merényletek, melyeket alig lehet keifőleg bélyegezni. Az orvos hivatásánál és képzettségénél fogva a társadalomban oly pozíciót foglaljon el, mely hozzá mértó, ez okból műveltsége magas színvonalra emelkedjék, szaktudásán kívül általános ismeretei is legyenek. Látható ezekből, hogy az orvosnevelés kérdése már első sorban a gyermekszoba falai között indul meg, a családi tüzhely el nem mosható befolyása alatt fejlődik és alapul, folytatódik az elemi és középiskolában; itt már kevesebb a befolyás a jellem fejlődésére, mert erre a szülők, a családi élet az irányadó; bármit olvasson a könyvekből, jellemének alapköveit azon példák rakják le, a melyeket otthon lát. Az egyetemen pedig a tulajdonképeni nevelés megszűnik, ott tanulni, dolgozni kell. Az igaz, hogy a munka nemesít, de ez csak bizo-

nyos határok között és kevés egyént fog átalakítani, ha ezeknél a jellemzősátság magját már nem a szülők oltották a gyermek lelkébe.

Meg kell még hangsúlyozva említenem, hogy főleg az orvosi pályára készülőknel nagy befolyással lesz későbbi életükre és működésükre ama példa, melyet tanáraiktól látnak, leginkább a klinikák vezetői lesznek hivatva példaadó viselkedésükkel jó irányt mutatni tanítványaiknak. Hisz egyes tanárok egész iskolát teremtenek, mely iskola szép szellemét magukkal viszik mindazok, kik abból kikerülnek.

Az orvosnevelés kérdése általában azonos a művelt osztály nevelésével. Az államot családok alkotják, tiszta, erényes családi élet alkotja az állam erősségét. Abból kerülnek ki jellemzősátság férfiak és erényes nők. A mely állam erre épült, az erős és virágzó, ellenkezőleg széthull, mint azt az egykor hatalmas Róma példája mutatja. Az orvosnevelés kérdése és titka a röviden elmondottakból önként kiviláglik.

Az orvosi pályára készülő ifjaknak még azt kötném különösen a lelkükre, hogy ne mulasszák el annak idején a klasszikus nyelveknek (görögnek, latinak) lehető elsajátítását. Egyetlen tudomány sincsen ugyanis, a mely annyira internacionális jellegű volna mint a mi tudományunk és orvosi műszavaink mind kivétel nélkül görög (illetve latin) gyökökből eredvén, azoknak nemcsak megérthetősége, hanem ortográfiája szempontjából is szükséges a nyelv ismerete.

Mint egyetemi tanár elégszer, szinte szánavozással tapasztalom, hogy mily ingadozó, bizonytalan az olyan orvostanhallgató vagy szigorító felelete, a ki a classicus nyelvekben járatlan.

Mint már említém, az orvosi rang elnyerése ma már igen nagy, fáradságos és hosszadalmas anyagi és szellemi áldozatot kíván. Következésképpen a modern orvos a modern társadalomtól az őt megillető elismerést és tiszteletet jogával elvárhatja. Első sorban azonban magától az orvostól függ, hogy a társadalomban méltóképpen érvényesüljön. S itt a nevelés, jellem, műveltség és tudás lesznek a legnagyobb befolyással.

— Prompt ur, ha szabad kérnem, legyen a férjem.

Prompt Kajetán úgy megijed, hogy ész nélkül megfutamodott és otthon az anyjának pírulva vallotta be, hogy megkérték a kezét.

— Nősülj meg fiám. Jól teszed.

— Nem, mama, én nem nősülök meg. Én szégyelem magamat.

Hát így volt ez. Prompt Kajetán csupa prüdériából maradt aglegényi állapotban. Persze, az esetnek hamar híre futamodott és innét kezdve Prompt Kajetánt az anyósjelöltek végkép kitétték a számításból. A leányos családokan határozott undorral gondoltak rá, de Prompt Kajetán ezzel nem törődött.

— Szegény Kajetán...

— A buta Kajetán...

— Szent Kajetán!

Igy emlegették az ártatlant. Pedig lehet, hogy voltak titkos vágyai, egy fiatal, hamvasarcu, parász szemű kis feleség iránt; de Kajetán szégyenlős természete útját állta e bizonytalan ábrándok megvalósításának. Mert hiszen az az esküvő, meg a lakodalom, hagyján; de aztán egyedül maradni, egy szobában, négy fal között egy nővel... Szegény Kajetán.

Ez a dolog amit most elmesélek, később történt. Karácsonykor. Tudják jól kérem, hogy az aglegény karácsonya, csak kicsit mulatságosabb a kutyáénál. Karácsony estvéjén az utcán beleütödtém Kajetánba. Megsajnáltam.

— Hol leszel ma este?

— Sehol; — felelte. — Ugy volt, hogy a mamával töltjük együtt a szent estét. De a mamám a sógoromhoz utazott. Magam vagyok.

Persze, persze! gondoltam. A leányos családokhoz biz' nem hívnak meg téged. Legkivált nem Apatichékhoz.

— Hát tudod mit, Kajetán! — szóltam hozzá — mink ketten kén vagyunk a feleségemmel; gyerekek nincsenek, hát a mi estvénk is üres volna egy ki sit. Gyere hozzánk.

— Nem lehet.

— Dehogyan nem.

— A mama elvitte a szekrény kulcsát és nem bírom ki onnét onnét a fekete kabátomat.

— No hallod, ha csak az a baj... Gyere így, ahogy vagy, csacsi. Mit gondolsz, én talán frakkot húzok a tiszteletedre?

Kajetán csak egyre szabadodott:

— Fáj a fejem.

— Nálunk majd elmúlik a fejfájásod.

Már a többi kifogásra nem emlékszem; csak arra, hogy a jó fiu mindenképpen próbált kitérni a meghívás elől. De én bizony nem engedtem el. Galléron fogtam, és mint valami ritka zsákmányt, vittem haza.

— Vendéget hoztam, asszony! — kiáltottam be a konyhába, ahol a feleségem süttőfőzött — ritka vendéget! Mit gondolsz, kicsodát?

Az asszony nem akarta törni a fejét, hát kijött a folyosóra. Álmélkodásában összezsápta a kezét:

— Nini, Prompt ur! Iten hozta! Mindjárt jövök. Menjenek be ad ig az ebédőbe, és iganak egy pohár sört.

Kajetán, látva, hogy nincs szabadulás, csüggedten ült a kanapé sarkában. És mikor bejött a feleségem is, hebegve mentegődött,

hogy ő nem akar alkalmatlankodni, csak egy percre jött; és hiába is rakják föl az asztalra a harmadik terítéket: ő nem eszik, hozzá sem nyúl az ételhez, mert mindjárt megy. Ő nem szeret alkalmatlankodni!

Malacpapríkással kezdődött az emlékezetes vacsora és Prompt Kajetán minden áron hozzá akart fogni az éhségstrájkhoz.

— Vegetáriánus vagyok — hazudta; de a feleségem nem hagyta annyiban és kijelentette, hogy halálos sértésnek veszi, ha Prompt ur nem eszik a malacpapríkásból.

— Bocsanat! — szólt Prompt Kajetán és megeveit egy tányér paprikást.

— Bocsanat! — szólt azután és felhajtott egy pohár bort.

Következett a szárnyas és Kajetán megint kéréte magát. Majd negyed óra hosszat biztattuk, hogy no, vegyen. Aztán vett is. Négy combot, három mellehusát, a szárnyát, zuzáját.

— Bocsanatot kérek — mondta — de egyáltalán nincs étvágyam.

— Hát ígyunk, Kajetán, — biztattam. Egy-két pohár bor lecsuszott hamar feleségem, meg én, mindent elkövetünk, hogy szórakoztassuk a szegény fiut. Belefogtunk mindenféle témába, de Kajetán csak negyedóránként mondtott egy igent, és úgy éjjel felé már nem is bántam volna, ha ez a Kajetán sürgősen elkorrodik. De esze ágában sem volt. Én meg a feleségem, lopva, ásítgattunk, — de Kajetán kezdte magát jól érezni. Nyugodtan ült a széken; nem szólt az egy mukkot sem, de ivott, rendületlenül. A szeme csillogott. És szórakozásból, ujjai közt, kenyérgalacsinokat gyárt. A

Magyar vértanuk védőasszonya.

— Emlékek Bohus Szögyény Antóniáról. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 14

A negyvennyolcas események után való szomorú korzárak csodás jóságú nagyasszonyának: *Bohus Szögyény Antóniának* közadakozásból készült szobrát leplezik le vasárnap az aradmegyei Világoson. Amikor a magyar szabadsáért önzellenül, oroszlanbátorsággal küzdött nagy férfiakat kivégeztette az osztrák önkény, az életben maradottakat pedig a katonai várak vigasztalan sötétjébe csukták, akkor kezdődött ennek a nagyszívű főrangú magyar asszonynak áldásos tevékenysége.

Mint ismeretes, Szögyény Antónia 1806-ban született Budapesten és 1826-ban ment feleségül *Bohus János*hoz, Világos község dúsgazdag földesurához. A lebiúncselően szép és kedves hölgy úgy a fővárosban, mint falusi kastélyában gyakran látta vendégül a politikai és társadalmi élet vezető személyi-egeit. Jótékonykodását mint az első magyar egyesület tagja, majd pedig mint elnöknője kezdte meg és az 1836. árvízszerecsétienség alkalmával teljes nagyságában bontakozott ki humánus tevékenysége. *Brunswick Teréz* grófnővel a kisdenevelés terén rendkívül sokat buzgólkodott. Ismerte közéletű nagyjait; *Széchenyi István* grófhöz az őszinte csodálat szálai fűzték. *Kossuth Lajos*ért nem rajongott olyan mértékben, mint a többi főrangúak. Az Aradon vértanú halállal kimúlt tizehárom táborozókhoz személyes barátság fűzte. Amikor a szabadságharc fordulóhoz jutott és az ország ügyeit Aradról intézték, a hazájáért aggódó nagyasszony leutazott világosi kastélyába, hogy közvetlen szemlélője legyen az ország függetlenségéért vívott harc utolsó jeleneteinek.

Az 1849. augusztus tizenharmadikán történt szomorú aktusának, a világosi fegyverletételnek szemtanúja volt. Tapasztalatait, megfigyeléseit abban a hat oldalas, német nyelvű naplótörökben örököltette meg amelyet most az *aradi ereklyemúzeumban* őriznek. A naplót 1849. augusztus 15-ig írta. Nagyobb figyelmet keltő néhány adatát itt közlöm:

Leírja, hogy augusztus 2-án meglátogatta *Damjanichot* az aradi várban s a hős tábornok akkor ezt mondta: „Hamarabb dül össze ez a vár, mint ahogy én ezt feladnám:

Augusztus 5-én mozgalmas élet volt Ara-

don: megjött az aradi ifjak csapata, (az úgynevezett *védesapat*) amely Erdélyben a mőcök ellen küzdött.

Azután a világosi fegyverletételről ír és *Görgey Aurthur*ról följegyzi, hogy őt nemcsak saját alparancsnokai szerették fanatikusan, hanem az orosz tisztek is. Amikor a fegyverletételt elhatározta, azt mondta *Görgey* a nagy asszonynak: „Tudom, hogy a nemzet most haragudni fog rám, de három hét múlva megszeretnék csókolni a kezemet.”

Borongó érzéssel veti a halványkék papírra a szomorú aktus szivettépő jeleneteit, amelyek közül őt legjobban meghatotta az, hogyan öldösték le a lerongyolódott siró katonák a lovaikat és hogyan égették el zászlóikat, nehogy orosz kézbe jussanak azok. Elmondja, hogy a kilencedik honvédhadtest (a diákok csapata) nem szerelt le és *Lobkovitz* herceg parancsára erőszakkal elfogták, elhurcolták őket. Akkor *Dusek* haragosan fakadt ki: „Ilyesmit a zseniben *Schlick* nem tett volna meg!”

Ezután következtek azok a tények, amelyek *Bohus Szögyény Antónia* nevét feledhetlenné teszik. Ezrével itélték el és hurcolták katonai börtönbe a magyar hősokeket. *Bohusné* érző szíve és fáradhatlan tevékenysége tette némileg elviselhetővé a nehéz börtönt. A vele együtt jótékonykodó hölgyekkel beosztották a katonai börtönöket s e beosztás szerint gondoskodtak az ott szülődő magyarokról. Ő a kufsteini, olmützi, neugebaudei, s aradi börtön lakókról kívánt gondoskodni.

Pénzen megvásárolta az osztrák börtönöröket és azok megengedték, sőt elősegítették, hogy a foglyok levelezhessenek *Bohus Antóniával*. A foglyok minden várbán elnököt választottak és az érintkezett levélutján a nagyasszonynyal. Az megírta, hogy melyik foglynak mire van szüksége. Az aradi ereklyemúzeum sok ilyen eredeti levelet őriz mintaszerű gondossággal csoportosítva. Az aradi foglyok megízottja *G. F. Fiedler* volt. Ő átvette a *Bohusné* küldötté adományokat és a rabokkal nyugtáztatta. Hosszu íveken olvashatók ilyen sorok:

„Két pár csizmát átvettem

Nagy János.”

„Egy béléses téli kabátot megkaptam.

Sárosi Sámuel.”

J. F. aláírással hosszú levél érkezett 1853-ban az olmützi várból. A titokzatos *J. F.* felsorolta: kik szenvednek ott és mi kellene nekik. Így:

Lehotzky János (pap, vitorlavászon ruházat).

Faszy Béla (kapitány. — Egész ruha).

Zikó János (ezredes, 16 év vasban. Ennek nem kell semmi.)

Máriássy János (ezredes 18 év vasban. Semmi se kell).

Szontágh Pál (kir. magy. külügyminiszter 2 év. Semmi se kell.)

Forró Sándor (ezredes, 6 év vasban. Kabátot, 2 inget, 2 alsó nadrágot, 3 zsebkendőt; — nagy terméű ember.)

E jelentések után nemsokára megérkeztek *Bohusné* küldeményei, mert mindig volt rak-táron valami. A nagyasszony ugyanis fáradhatlanul agitált szerte az országban. Aradon működvelő előadásokat, Budapesten bálát rendezett, amelynek jövedelmét a raboknak juttatta. *Protman* várparancsnok erőiesen meg is írta neki, hogy ne érintkezék azokkal, akik a szabadságharcban „kompromitáltak magukat”, mert kellemetlenségei lesznek. Ő azonban ezzel mit se törődött, hanem jó szíve vágyát követte. Országos gyűlést rendezett Ime, itt van egyik gyűjtőíve.

Felszólítás!

Miután szerencsétlen embertársaink szomorú állapotokon még eddig segítve nincs, s mindinkább nyomor s inségben sínlódnak, minden nemes emberbarát ezennel újlag felkérjük tehetsége szerint annak enyhítésére kegyesen adakozni.

Arad, kezdete 1851.

1. *Bohus Jánosné Szögyény Antónia*, 40 sapka, 24 pár harisnya, ruhanemű, 10 akó bor, egy mázsa különféle főzelék és 1200 pengő forint.

Azután következtek: gróf *Teleky Miklósné*, *Károlyi György*, *Biharmegye*, *Pejacsevich grófok*, *Szirmay grófok*, *Odeschachy hercegnő* 100—120 pengő forintokkal. A működvelő hangverseny 1039 forintot eredményezett, amely szintén ez iven látható.

Okmányok láthatók a muzeumban arról, hogy a nagyasszony aradi lakásán egész varró-műhelyt rendezett be, amelyben mágánshölgyek ruhát készítettek a börtönlakóknak.

Három följegyzési könyvet is őriz az aradi muzeum. Ezekben *Szögyény Antónia* pontosan följegyezte a hozzá befolyt összegeket. Az első könyvben 5260 forint 40 kr., a másodikban 7852 frt 20 kr., a harmadikban 7541 frt és 38 kr. látható.

Ez az áldásos tevékenység a hatvanas évekig tartott, amikor a foglyok kegyelmet kaptak. Jótékony működése ez után társadalmi téren maradt ki. Öreg napjait a fővárosban töltötte s

feleségemmel megint belefogtunk valami diskurzusba, mert szégyeltük magunk előtt, a nagy pauzákat; de éppen ekkor a falóra mély zengésű hangján belefogott az éjfél tizenkettő kiütésébe. Csodálatos, hogy házastársi viszony mily megértővé teszi az egy-pár embert! Hirtelen, mintha összebészeltünk volna, abbahagytuk a diskurzust, még pedig azért, hadd szóljon az óra egymaga és hadd tudja *Kajetán*, hányat ütött az óra?

Az ásitó csöndben tiszán, pontosan elhaugzott a zengő tizenkettő.

— Hm-hm, — mondtam én.

— Na ja, — vélte az asszony. És *Kajetán* is megszólalt, végre:

— Tizenkettő, — mondotta.

— Az bizony! hagytam helyben. És a feleségem is megerősítette a véleményét.

— Éjfél tizenkettő. Nem is hittem, hogy már ilyen későre jár...

— Sőt fertály egvre! — tódította a szót *Kajetán* — az én zseborámon fertály egy és az én zseborám pontosan jár. Nagyon jó óra. Ez előtt tizenkét évvel vettem őt forintért; egy közönséges acélóra, hanem kitűnő óra.

Bort öntött magának *Kajetán* és koccintás nélkül iddogált. Semmi hajlandóságot nem mutatott a távozásra. No én török egy vendéget fogtam! Hallgattunk egy csöppet; és aztán így formuláztam forró óhajtasomat (az asszony a röstelkedéstől fülig pirult):

— Neked korán kell kelni, ugy-e, *Kajetán*?

— Ráérek. Ünnepe van.

— Hát persze. Nincs hivatal. Sajnos, nekem

ünnepe is sok a dolgom és reggel már hétkor kell fölkelnem.

— Már hétkor? Ne, az korán van. Hát sohasem iszunk?!

Iszunk, az ebadta, gondoltam magamban; de bárcsak vinne már a forgószél. Telitöttem a poharakat:

— Hát ígyük meg a *Szent János* áldását! — indítványoztam egész nyíltsággal; a feleségem majd az asztal alá sülyedt ekkora gorboságom hallatára; mert, ha ez nem kidobása a vendégnek, akkor vagy én nem bírom világosabban kifejezni magam, vagy *Kajetán* ostoba mint a tök.

Kajetán nem sértődött meg; sőt ellenkezőleg, a célzást határozottan félreértette:

— *Szent János* áldása? Nono, nem csapsz be, cimborá. Hol van még a *Szent János* áldása! Hanem inni, hát ihatunk.

Mit csináljak ezzel az emberrel? Ez ugyan leült. Hiszen én, Isten látja a lelkemet, nem vagyok ellensége a baráti poharazásnak. Hébe-hóba akár reggelig is elkvaterkázok, de nem ezzel a tuskóval, ezzel az eleven unalommal! Nem ért sem a politikához, sem az anekdotához, (a vicek végén mindig megkérdi, hogy — mi történt aztán?) sem a pletykához; ez csak hallgat, hallgat és bámul a kerekre nyílt szemével, mint a sült hal. A feleségemnek már leleragadozott a szeme. Főlkelt és átment a másik szobába, de az ajtóból felem intett.

Utána szöktem az asszonynak, magára hagyva *Kajetánt*. A sötét hálószobában az asz-

szony izgatottan suttogó hangon rámpironkodott:

— Kit hoztál a nyakamra, te szerencsétlen!

— Hiszen, ha tudtam volna. Azt hittem, hamarosan elkötrődik.

— Már most mit csináljunk vele?

— Tudja a szösz.

— Hallod-e, gazdám? — okoskodott az oldalbordám. — Itt nincs egyéb hátra, mint az, hogy leittatod az asztal alá, aztán befogatsz és a szánkón hazafuvaroztatod.

— Dicsérem az eszedet, aranyos. Ez lesz a legjobb. Adjál föl az asztalra, valami sós dolgot, amire inni muszáj. Lehet az hering is, kutya-teremtette.

— Karácsonykor hering?

— Ne törődjél vele. Én belegyömszölöm, ha megfulad is.

Keservesen csalódtam! Nem kellett belegyömszölöm. Ette az, magától és nem fuladt bele. Fél kettőkor megszólalt:

— Látjátok, ez kedves és figyelmes dolog. Erre lehet csak igazán inni.

Ivott. Megitta a készletet mind. Üresen sorakoztak egymás mellett az üvegek. Nincs több.

— Talán folytatni kellene? — mondotta pont három órakor. — Igazán úgy érzem magam, mint otthon.

— Elfogyott! — je'enttettem ki határozottan. — Most már eltehetjük magunkat holnapra.

— Szó sincs róla. Eridj le a pincébe. Vagy házi gazda vagy, vagy nem vagy.

1890 januárban özvegyen halt meg gyermekei környezetében. Három fia van: Bohus Zsigmond báró, Bohus István báró és Bohus László báró, akik a jótékonyásban híven követik anyjuk példáját. A vasárnap felavatandó szobrot, melyet Philipp István készített, a szép fekvésű Bohus-kastély parkjában állították fel. A nagyszony holtteste a világi temetőben nyugszik, ahol gyakran folkeresi a kegyeletes emlékezés.

Ehrlich tanár szere Magyarországon.

Irta: Alföldi Béla dr. a képviselőház orvosa.

Budapest, október 15.

Mikor kedves szerkesztő ur utoljára Budapestre járt, egy régi ígéretre figyelmeztetett, hogy nem szakadok el teljesen attól a laptól, melynek egykor munkatársa voltam és írok valamit az „Aradi Közlönynek”. Ily feladatnak könnyen tudtam megfelelni akkor, amikor abban a háromságban dolgoztam, amit a napilap, különösen a vidéki kultivált: a politika, szépirodalom és hírvonat. E három téren azonban ma nem tudnék semmi olyat mondani, ami engem érdekel és foglalkoztat, a közönséget pedig kielégítené. Engedje meg, hogy ettől eltérve tudományos kérdéseket tárgyaljak lapjában. Hiszen ezek a kérdések ma már kitértek a tudósok dolgozó szobáinak falai közül és mélyen belenyomulnak a mindennapi életbe. Egy-egy új felfedezés, amit ma a táviró mint valami furcsaságot regisztrál, holnap már sok ember életkörébe belenyulik, új keresetforrásokat nyújt, másokat avulttá tesz és keresztüljár az azon, aki a haladó korhoz nem tud alkalmazkodni.

Minden haladás költség és időtakarítás. Az új felfedezések és találmányok alkalmazása a nemzeti vagyont növeli. Így van ez avval a csodálatraméltó haladással is, amelyet Ehrlich tanár felfedezése a bujagor gyógykezelésében képvisel. Több mint tízezer eset alapján, ma már csaknem teljes határozottsággal állíthatjuk, hogy ez az ígéret, amelyet Ehrlich tanár tett, miszerint az ő szere megváltja az emberiséget régi átkától, a bujagortól, teljes mértékben be lett váltva. Most, hogy a szernek birtokában vagyunk, amikor egy nagy német gyár néhány hét múlva piacra dobja és néhány koronáért minden orvos számára hozzáférhetővé lesz, itt az ideje, hogy annak a nagy változásnak gazdasági oldalát is mérlegeljük, melyet az új gyógykezelés maga után fog vonni.

Az emberiség kevés ugynevezett specifikus szerrel rendelkezik a betegségek ellen való kü-

delmében. Ezek: a kinafa kerge, amely a mocsári láz hathatós orvossága, az ópium, a keletnek sok mondával körülvett bűbajos szere és a higany, amely a bujagorral csaknem egyidőben lett ismeretes, mint ezen baj gyógyszer. Ezen három szer a népies gyógytudomány ajándéka és ezek a szere a „modern orvos” gyógyszer kincsében is a legelőkelőbb helyeket foglalják el. Ami a bujagort illeti, ez az ugynevezett titkos betegségek közé tartozott. Nem volt illendő társaságban e bajról beszélni és direkt sértésnek tekintették, ha — különösen női társaságban — valaki e tárgyat merre előhozni.

Hogy ez a helytelen álszemérem mennyire ment, erre nézve csak egy példát akarok felhozni. Körülbelül öt éve, hogy Schaudinn német zoológus állattani tanulmányai közben felfedezte a vérbaaj okozóját: egy, csak a legerősebb nagyítással látható spirochaetát. Ez a spirochaeta az egysejtű véglények közé tartozik és rendkívül gyengéd, mozgékony, dugóhúzó-szerűen csavarodó képlet, hossza a milliméter néhány ezredrésze. Mikor ennek a rendkívül fontos felfedezésnek híre kelt, a Pester Lloyd-ban, amelynek tudományos munkatársa vagyok, méltatni akartam ennek a felfedezésnek fontosságát. Azonban megjártam. A válasz az volt, hogy oly lapban, amely a családok asztalán foglal helyet, nem lehet a vérbajról írni. Pedig lehet és kell is! Az az óriási érdeklődés, amely Ehrlich tanár felfedezése alkalmával minden nemzetnél és a nép minden rétegében az új szer és Ehrlich tanár személye iránt mutatkozott, bizonyítéka annak, hogy ezt a kérdést is a legnagyobb nyíltsággal kell tárgyalni, hogy végre kiírható legyen az a baj, amely 400 év óta a fehér fajt sújtja.

Az az álszemérem, amely megakadályozta a bujagor névének említését a társas életben, sajátos módon érvényesült a betegség tudományos kutatása terén is, amely csak lassan haladt előre. A kutatások kiderítették, hogy tarthatatlan az a fölfogás, amely a tizparancsolat második pontjából: „és megbüntetem az apák bűneit harmad- és negyedigiglen” olyféle következtetést von, mintha a bibliai korban ez a betegség már ismert lett volna. Mózes öt könyve rendkívül szabatos egészségügyi intézkedéseket tartalmaz. Mindazok a fertőző bajok, amelyek miatt a zsidó törzsek tagjai a vándorlás idejében a táborból kilettek rekesztve, pontosan le is vannak írva. Így aztán megállapítható, hogy a vándorló zsidók ismerték a belpoklosságot, de semmi jeleink sincs arra, hogy ismerték volna a bujagort is. Még egy bizonyítékunk van: a bujagor későbbi szakában mélyreható csontváltozásokat is okoz. Már pedig egyetlen csontvázon sem található ily elváltozás, ami a XVI. századnál korábbi időkből ered. Majdnem bizonyosan állíthatjuk, hogy

ez a baj Közép-Amerikából lett Európába hurcolva és a francia katonáknál lépett fel először járványszerűleg, akik 1494. és 1495. ben Nápolyt ostromoltak. A középkor krónikásai azonnal följegyezték ezt az új betegséget, úgy, hogy állíthatjuk, hogy Kolumbusz Kristóf valamelyik matrőza hurcolta be Európába.

Amíg a bujagor titkos betegség volt, amelynek okát nem ismerték, addig a gyógykezelés is csak a népies gyógykezelés régi szerével, a higánnyal történni, amit valószínűleg még az amerikai benszülttek ismertettek meg az európaiakkal, épügy, mint a kinafa kergének gyógyhatását is. Azonban a higany gyakran cserbennagy. Érdekes már most megfigyelni azt az utat, amelyen a tudományos kutatás új gyógyszert fedezett fel a bujagor ellen. Közép-Amerikában egy borzalmas betegség uralkodik: az álomkór, amely óriási területeket lakatlanná tesz, mert a népséget az álomkór kipusztítja. Mikor az európai államok a múlt században sorra gyarmatokat alapítottak Afrikában és igyekeztek kihasználni a fekete földresz és termőerejét és kincseit, szemben találtak magukat ezzel a bajjal, ami továbbnyomulásuknak útját állotta. A biztos halállal nézett szembe, aki álomkórral fertőzött vidékre letelepedett. Sok ily beteget hajókon Európába is hoztak, hogy itt kezeljék. Az orvosi tudomány azonban rehetetlennek bizonyult és a betegek meghaltak. A franciák és nemetek tudományos expedíciókat küldtek ki Afrikába, a nagy tavak vidékére; a franciák a Pasteur intézet több orvosát, a nemetek pedig Koca Robertet. A cél az volt, hogyan kell és hogyan lehet lezárni az álomkór okát. Az álomkór okozójaként a tudományos vizsgálat trypanozoma fajt állapított meg és a vizsgálatok kiderítették, hogy leghathatósabb gyógyszere az álomkórnak az arzen és annak különösen egy vegyülete: az atoxyl. A Schaudinn által felfedezett véglény és az álomkór okozója sok tekintetben nagy hasonlóságot mutat. Midkettő külső behatások után bejut a vérbe és a vér útján terjed szét a testben. Megpróbálták tehát állatkísérletben a bujagor ellen is az arzent. Az állatkísérletek gyönyörű eredményeket adtak. Mikor azonban az emberen kezdtek az atoxylal kísérletezni, az hatott ugyan a vérbajra, azonban a páciensek egy része megvakult. Ezt a gyógy-módot abba kellett hagyni. Ekkor kezdte meg Ehrlich tanár vizsgálatait, aki erayedetlen szorgalommal és nagy vegytani tudásával megkísérelte az arzent oly vegyületre hozni, hogy az ne legyen veszedelmes a betegre, azonban megtartsa teljes hatékonyságát a vérbaj okozójával szemben.

Egy kis, körülbelül két centiméter hosszú kerek üvegsőbe légmentesen beforrasztott könnyű sárga por az új szer, amelynek Ehrlich tanár a 606 jelzést adta, mivel a dioxydiamido-arsenobenzol a hatszázhatodik vegyület volt, amelyet az ő intézetében kipróbáltak. A Georg Speyer-Haus, ahol nekem is szerencsém volt a nagy tudással beszélhenni, német áldozatkészségből a vegyszerek útján való gyógykezelésnek emelt intézet, amelynek Ehrlich a vezetője. Embert ott nem gyógykozelnek. Arra való a frankfurti városi kórház. Ehrlich tanár intézetében sok ezer nyúl, tengeri malac, ló, egér és egyéb állat van. Ezeket használják fel a kísérletekhez. A kérdés, amelyet Ehrlich tanár föl-tett és amelynek megoldására 606 különböző arzenvegyületet állítottak elő, a következő volt: „Melyik az a legerősebben ható arzenvegyület, amelyből a mérgező adag legkisebb tört része elrendő arra, hogy teljes gyógyhatást fejtsen ki?” Hogy milyen fényesen oldotta meg Ehrlich tanár és intézete ezt a feladatot, arról magam is egész sorát tudnám elmondani a legcsodásabb gyógyulásnak. Több mint negyven ember-nél alkalmaztam az új szer és minden egyes esetben, mondanám, rögtönös gyógyulás követte a szer alkalmazását.

Már most arról van szó, hogyan használjuk ki azokat az előnyöket, amelyeket az új szer a vérbaj kezelésénél nyújt. A bujagor kezelése törvényeink szerint állami feladat. A magyar állam számos kórházat emelt és a nagy kórházakban külön osztályokat tart fenn ezen betegség gyógyítására. A törvény rendelkezése szerint minden kórház köteles a jelentkező bujagoros betegeket felvenni és ingyen gyógykezelni. Ezek a rendelkezések azt mutatják, hogy a magyar állam tisztában volt ennek a

— Lehet, hogy nem is vagyok! — feleltem busan és már igen csak kíváncsítottam lefeküdni. Nem bírtam leitatni Kajetánt, ellenben én magam kezdtem szédülni. Veszélyes volt most lebortorkálnom a pincébe és a lopóval bort szívní a hordóból.

— Eltört a héver! — hazudtam. — Még az este eltört. Nem bírok több bort adni.

— Ígyunk konyakot.

— Nincs.

— Pálinkát.

— Az sincs.

— Van nekem! — mondta Kajetán. — Elküldünk valakit érte.

— Azt hát nem! — tiltakoztam végső erőfeszítéssel. Hanem tudod-e mit, (ejnye, hogy ez nem jutott hamarabb eszembe!) hazakísérek és nálad megköstöljük a konyakot.

— Jé.

A feleségem boldogan bucsuzkodott tőlünk. Legalább lefeküdt. A kapuban a fülembe sugta:

— Szókjél el tőle minél hamarabb!

— Bíz rám.

Csakhamar Kajetán szobájában üldögéltünk kettecskén. És mig Kajetán a kulcsokat kereste, én kerekét oldottam. Boldogan lélekztem föl és a tiszta, hideg éjszakában fűtőöröszve sétáltam haza. Jól esett a friss levegő és a séta kedvéért a hosszabb utat választottam.

Otthon benyitok az ebédlőbe, majd kővé meredtem. Kajetán már ott ült az asztalnál. Mesolyogva fogdott:

— Meg akartál szólni? Honó! De most legalább van konyak. Hoztam három üveggel Szegény feleségem még nem feküdt le; meg akart várni engem. Vesztére; mert most Kajetán miatt tovább kellett virrasztani udvariasságból. Urísten, csak csinálna valami olyat ez a Kajetán, amiért kidobhatnám! Az Isten félig meghallgatta könyörgésemet, félig nem.

Eszevettem, hogy az ártatlan Kajetánon annyira erőt vet a szesz, hogy udvarolni kezd a feleségemnek. Hát csak rajta!

Valami banális bókot mondott éppen, amikor rácsaptam az asztalra:

— Hallja, Prompt ur, ez disznóság! Mi köze magának a feleségemhez? Te bűnös nő, takarodjál a szemem elől!

A feleségem azonnal eltűnt és le is feküdt.

— És most, Prompt ur, négy szemközt vagyunk. Le fogunk számolni. Magyarazatot kérek!

Belefogott a magyarázatba. Dálelött kilenc órákor még mindig magyarázott. Akkor nem bírtam tovább, lefeküdtem én is. Ugy déli egy óra tájban fölébredtem. Lábbujjhegyen az ebédlő ajtajához osontam és bekandikáltam.

Prompt Kajetán még mindig az asztalnál ült és a konyakos üvegekkel csevegett. A cselédektől tudom, hogy délután fél háromkor ment el, halálosan megsértődve. De nem is hittam meg azóta, soha!

bajnak végzetes következményeivel és nem ki merte a költséget, hogy a baj elterjedését megakadályozza. Ezek a törvények bizonyítják azonban azt is, hogy a bujakór Magyarországon nem ritka betegség és hogy sajnos, különösen hazánk déli határai erősen meg vannak fertőzve. A törvény végrehajtása sok millióba kerül a magyar államnak. Most, hogy a német tudós felfedezése gyorsan ható, kényelmes és olcsó gyógymódot adott kezünkbe a bujakór ellen, kötelességünk ezt az alkalmat ki is használni. Ebben a tekintetben tudomásom szerint történetek már előkészítő lépések. Azok az orvosok, akiket az állam Ehrlich tanárhoz küldött, hogy szerének hatását tanulmányozzák, a lehető legkedvezőbb módon nyilatkoztak az új eljárásról és ennek módján az egyes minisztériumokba, különösen pedig a belügy-, pénzügy- és kereskedelemügyi minisztériumokban már előkészületek történnek arra nézve, hogy az új szert annak forgalombabocsátása után az összes köz-kórházakban használatba vegyék. A pénzügy-minisztérium a bányák, a dohánygyárak és egyéb állami üzemek alkalmazottait ingyen fogja gyógykezelni az Ehrlich féle szerrel.

A belügyminisztérium, mint legfőbb egészségügyi hatóság, a tisztiorvosokat és a kórházakat fogja ellátni az anyaggal. Ugyaníly irányban találunk intézkedéseket a fővárosi rendőrség és egyéb testületek részéről. Remélhetjük tehát, hogy a minden oldalról meginduló küzdelem ezt a betegséget Magyarországon ki fogja irtani, ami — eltekintve minden egyéb előnytől — az államnak lényeges megtakarítást jelent betegápolási költségekben.

BUKIK

az osztrák pénzügyminiszter.

Távirati tudósítás.

Arad, október 15

Néhány nap óta bécsi politikai körökben azt beszéltek, hogy Bilinsky lovag osztrák pénzügyminiszter állása megingott. Ezek a hírek a bécsi forrásokon kívül prágai és gráci jelentések által is megerősítést nyernek. A jelentések szerint a miniszter állása nem annyira a készletek kérdésében felmerült nehézségek miatt gyöngült, mint inkább a belpolitikai, de különösen a lengyel klubban megérett állapotok tették tarthatatlanná a helyzetét. A pénzügyminiszter nem tudta megvalósítani mindaddig adóreform terveit és elvesztette politikai hátvédét, a lengyeleket, akik legerősebb ellenzői az adóreformoknak.

A Prágából és Gráciából érkező jelentések a következők:

Prága. A *Prager Tagblatt* jelenti: Ugy értesülünk, hogy teljesen beavatott körök tudomása szerint Bilinsky lovag pénzügyminiszter állása megingott. A lengyel-klubban és konzervatív körökben oly erős az ellenzék, hogy Bilinsky valószínűleg beadja lemondását.

Grác. A *Grazer Tagespost*nak Bécsből, kitűnő forrásból a következőket jelentik: Eddig nem nyertek megerősítést azok a hírek, amelyek azt mondták, hogy a készletek kérdése miatt úgy Ausztriában, mint Magyarországon miniszterválság lesz. Ezzel szemben beavatott körökben azt beszéltek, hogy Bilinsky osztrák pénzügyminiszter állása megingott, de nem annyira le, mint inkább felfelé.

Ismeretese a lengyel-klub és a konzervatív körök véleménye a pénzügyminiszterről és hogy az elégedetlenség most nem nyilvánul meg oly hangosan az csak Bilinsky ellenfeleinek taktikaváltoztatását jelenti, de nem az ellentétek megszűnését.

A *Neue Freie Presse* ezzel szemben azt írja, hogy a közel jövőben nem várható változás a pénzügyminisztérium vezetésében, amíg az bizonyos, hogy Bilinsky adópolitikája eddig nem volt sikeres és hogy a lengyel klubban sincs valami erős gyökere.

Arad háztartása.

— A jövő évi költségvetés tárgyalása a tanácsülésen. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 15

Hétfő délután 3 órára hívta össze Varjassy Lajos polgármester a hármass bizottságot, hogy a jövő évi költségvetést ez megállapítsa és javaslatával a közgyűlés elé terjessze. A tanács ma három órán át foglalkozott a budget-vel, melyet ugy általánosságban, mint részleteiben Kilényi János főszámvevő előterjesztésének értelmében fogadott el és a pótdadó kulcsát hetvenkilenc százalékban állapította meg.

A tanács a költségvetést a következő javaslatokkal terjeszti a hármass bizottság elé:

(A pótdadó kulcsa.)

Az a közönyösség, mellyel a polgárság legnagyobb része a közigazgatási hatóságok tevékenységét iránt viseltetik, nem mindenkinek engedi meg a legvilágcsabban beszélő számesportokból a lenyegét kiolvasni. Legtöbbször nem látnak egy város költségvetésében egyebet, mint a végeredményt, hogy a közpénztár állaga is emelkednek, anélkül, hogy a közpénztár állaga is emelkednek, minnek a konklúziójaként aztán a törvényhatóság rossz gazdálkodását hangoztatják és felelik azt, hogy az ésszerű gazdálkodás a vagyonnak (aktív és passív vagyonnak) célszerű kihasználásában nyer kifejezést, felelik azt, hogy a város vagyona akkor használtatik ki célszerűen, ha a lakosság javára legjobban jövedelmezővé tétetik, — ha a lakosság jövedelmét és ezzel teljesítő képességét fokozza, — ha újabb és jobb közlekedési utakat nyit és olyan intézményeket létesít, melyek a város intellektuális értékét és ez által termelőképességét fokozzák, melyek a város forgalmát, lakosainak számát emelik és ezáltal a közterhek kedvezőbb megosztását teszik lehetővé. Legtöbbször felelik, hogy a hasznos beruházásokra felvett adósság nem teher. Már pedig hasznosnak nem az a jövedelem mondható, mely közvetlenül a város pénztárába folyik, hanem az, mely a közintézményeket létesítő és fenntartó polgárság javára esik.

Ilyen két nagy bordonjú kulturális és egyben higiéniai alkotás alapköve van a jelen költségvetésben is lefektetve. Ezek az egész Sarkad, az Erzsébetváros negy részének és az Újtelep egyes utcáinak csapadékvízcsatornázása, a vágóhid kibővítése és léghűtővel való ellátása.

De nem kevésbé üdvös a kövezetálap megszűntetése és a házi költségvetésbe való beolvasztása.

A már bizottságilag letárgyalt betterment szabály tervezetét bizonyára kellő méltánylásban fogja részesíteni a törvényhatósági bizottság jelen közgyűlése is, ha maga is látja, hogy az állami érdekből is teljesített feladatok, mint az adó-, katonai-, közegészségügyi, közoktatási, közrendészeti, ügyi, szegényügyi és a gyermekvédelem terén folyton fokozódó, a város életterejét, teljesítő képességét mindinkább sorvadtó igények kielégítése iránti törekvés már-már annyira igénybe veszik a város polgárságának áldozatkészségét, hogy gazdasági természetű jövedelmek hiányában a közpénztár már a közeljövőben elviselhetetlen százaléka emelkedik.

A költségelölirányzati tervezet szerint az 1911. évi rendes szükséglet 2.840.021 K., a rendkívüli szükséglet 299.073 K., az összszükséglet 3.139.094 K., a rendes fedezet 1.725.322 K., a rendkívüli fedezet 512.861 K., az összfedezet 2.238.183 K., a fedezetlen hiány 900.911 K., mely hiány az 1910. évben itt kivetett 1.142.000 K. állami egyenes adó után kivetendő, 50% iskola adót, 30% ovodaadót, 20% iparostanonciskolaadót is magában foglaló 79% közpénztári adóval volna fedezendő. A tervezet változatlan elfogadása esetén a tört százalékos kikerekítéséből 1.269 korona fedezeti többlet mutatkoznék.

Ezen előirányzati tervezet eredményét az 1910. évi előirányzathoz hasonlítva mutatkozik az 1911. évi rendes szükségletben 714849 kor., rendkívüli szükségletben 27988 kor., az összszükségletben 742832 kor., a rendes fedezetnél 540000 kor., beruházási kölcsönt magában foglaló 678918 kor., a rendkívüli fedezetnél 68630 korona, az összes fedezetnél 742548 korona emelkedés, a fedezetlen hiányban 19278 korona, a közpénztári adóki-

vetés alapját képező állami egyenes adóban 23826 kor. emelkedés, a fedezeti maradványban 7255 kor. esés, mely eredmények mellett a közpénztári adókulcs változatlanul az 1910. évi 79% marad.

Ezen eredményeket megvilágítandó, nagy vonásokban felsorolja a javaslat azon rovatokat, melyeken az 1910. évi előirányzattal szemben jelentékeny szükségleti többlet vagy keveslet, illetve nagyobb fedezeti többlet vagy keveslet jelentkezik.

(N. Szükséglet.)

Az összes címeknél a személyi illetmények fizetésrendezése folytán való emelkedése 40616 kor. többlet. (Az 1909. évi illetményekhez képest az emelkedés 110427 kor.) Nyugdíjalap fedezetlen hiánya 8560 kor. kevesebb. A rendezett fizetések után eső nagyobb nyugdíjállások csökkentik a szükségletet. Hirdetés, nyomtatványok és könyvek 3900 kor. többlet. Ingó leltári beszerzések 2515 kor. kevesebb. Közigazgatási épületek fűtése 2135 kor. kevesebb. Marhalévelek beszerzése és kiállítás 2800 kor. többlet. Közegészségügyi épületek fenntartása 3140 kor. kevesebb. Csatornázási kölcsönhöz való 1 százalékos hozzájárulás 17000 kor. kevesebb. Az e címen itt mellőzött szükséglet a törvényhatósági bizottság határozatából a külvárosok csapadékvíz csatornázására felvett 540000 kor. kölcsön kamatjában részben való törlesztésére lesz fordítandó. Vágóhídi dologi szükséglet. A léghűtő létesítésével előálló új üzemköltségből 17971 kor. többlet. Jéggyártás körüli dologi szükséglet 33400 kor. többlet. Árvalázi növények elállása 2677 kor. kevesebb. Szegényházi ápolók elállása 6151 kor. többlet. Elemi iskolai tantervek illetménye 4500 kor. többlet. Polgári iskolai tantervek illetménye 4050 kor. többlet. Elemi iskolai épületek fenntartása 3016 kor. többlet. Iparos tanonciskola dologi szükséglete 5078 kor. többlet. Felső kereskedelmi iskola fedezetlen hiánya 2917 kor. kevesebb. Felső kereskedelmi internátus segélyezése 800 kor. többlet. Nemzeti Színház 2280 kor. többlet. Közgazdasági épületek fenntartása 6320 kor. többlet. Köztisztaság fenntartása körüli takarmány szükséglet 13470 kor. kevesebb. Sétányok, fasorok, faiskolák 9400 kor. többlet. Csapadékvíz csatornák. Az egész Sarkadnak, az Erzsébetváros nagy részének és egyes újtelepi utcák csatornázása folytán 522000 kor. többlet. Utburkolás 2338 kor. többlet. Vegyes dologi szükséglet 2644 kor. többlet. Szemvédő tőke törlesztés és kamat. A megszünt kövezetálap kölcsöntőke utáni törlesztések, a külvárosok csatornázására, az arad-kikindai vasúti részvényekre, a kövezetálap 1909. évi szárszámadási fedezetlen hiányának törlesztésére felvett kölcsönök folytán 70842 kor. többlet. Állami fogyasztási adómegváltás 18000 kor. többlet. Kisebb beruházások. Üvegházak és a radnai-uti illemhely 8000 kor. többlet. A szükségletbeli összes emelkedés összege 828912.

(II. Fedezet.)

Alapok és alapítványok kezelési költségterítvénye. A Weitzer- és Spitzer-alapokból 2095 kor. többlet. Átirási díj. Az ingatlan forgalom növekedése folytán 5000 kor. többlet. Végrehajtási költség. Az adókiadás növekedése folytán 3000 kor. többlet. Marhajáratokból. Új bevételi forrás 4800 kor. többlet. Vágóhídi bevételek. A léghűtő létesítése folytán emelt díjtételek alapján 40000 kor. többlet. Jéggyártásból várható bevétel. Új fedezeti forrás 47880 kor. többlet. Fogattartási költségterítvény. A kövezetálap beolvasztása folytán és mert az 1910. évi előirányzat e címen téves is volt, 13880 kor. kevesebb. Személyi illetmény terítvény. A kövezetálap beolvasztása folytán 2483 kor. kevesebb. Közkertészet. A kertészet fejlesztése folytán 13700 kor. többlet. Kéményseprési jogdíj, új bevételi forrás 1500 kor. többlet. Külvárosok csatornázására felveendő kölcsön 540000 koronával többlet. Hásberek, laktanya-bérek és lakbértérítvények, természetbeni lakások értékeléséből és a lakásberek általános emelkedése folytán emelkedett 11962 koronával. Faltelépítés, újabb területek kibérlése folytán 2163 kor. többlet. Földhaszonbér. A szigmondházi új birtok hasznosításából és kis parcellák kedvezőbb bérbeadásából 19216 kor. többlet. Fogyasztási adóból. Átlag alapon 9100 kor. többlet. Állami kárpótítás a fogyasztási adójövedelem csökkentéséért az 1909. évi lezárolás eredménye alapján 9000 kor. többlet. Fogyasztási adó, kezelési költségterítvény. A drágasági pótlék megszűnése folytán 5770 kor. kevesebb. Államsegély. Közigazgatási tisztviselők fizetésének rendezése 50000 kor. többlet. Községi adó. Az állami egyenesadó emelkedése folytán 13823 kor. többlet. A fedezeti emelkedés összesen 816637 kor. A háztartási költségvetés legapróbb részle-

teit tartalmazó mellékletek szintén kinyomatván, a költségvetéssel együtt a törvényhatósági bizottság tagjainak megküldetnek.

Végül kéri a tanács, hogy a költségvetést változatlanul fogadja el a bizottság, s rendelje el kinyomatását, tegye ki közszemlére és ajánlja a közgyűlésnek is elfogadásra.

MEGKEZDŐDIK az aradi orvos-sztrájk.

— A munkásbiztosító pénztár álláspontja.
A mai határozat. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 15

A legérdekesebb, de egyszersmind a legnagyobb óvatossággal, sok jóakarattal és megértéssel kezelendő gazdasági harc tört ki az aradi kerületi munkáspénztár és az aradi orvosszövetség között. A pénztár igazgatósága ma este tartott ülésén ugyanis úgy határozott, hogy megszakítja a tárgyalásokat az orvosszövetséggel és november elsején, a mikor a pénztárnál alkalmazott orvosok szerződése lejár, pályázat útján tölti be az összes orvosi állásokat s e célból hetvenötezer koronát vesz fel költségvetésébe. Az orvosszövetség alább közlendő nyilatkozatából kitűnik, hogy a pénztár területén működő orvosok szolidárisan foglalnak állást eme határozat végrehajtása ellen és az esetben, ha a pénztár ragaszkodnék határozatához és frontot csinál az orvosoknak, november elsején tul — de talán már holnap se — bocsátják a pénztár rendelkezésére szolgálataikat.

Ez a helyzet a ma hozott határozat után. Itt sokkal nagyobb érdekekről van szó, semhogy a harcban álló felek állásfoglalását kívülről jövő bárminemű módon befolyásolni szabadna.

A nyílt harc kitöréséről a következőket jelentjük:

A mai határozat.

Az aradi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának ma esti üléséről és határozatáról ezt a jelentést adta ki a pénztár vezetősége:

Bak Sándor fővezető igazgató előadja, hogy a pénztár orvosbizottsága az orvosi tárgyaló bizottsággal október 6-án tartott értekezleten kérszöveget nyilatkozott a pénztári orvosokat kívánságuknak megfelelően szolgálati szerződés és nem szolgálati szabályzat mellett, tehát tisztviselői minőségben alkalmazni és az orvosi szolgálat összegdíjazásul az évi járulékelőírás megengedett 21 százaléka, 61.460 korona helyett évi 750.000 koronát, a járulékelőírásnak 25,3 százalékat ajánlotta föl. Tekintettel arra, hogy a pénztár jövedelméből mintegy 33 százaléket táppénzszerűleg, 15 százaléket gyógyszerre, 12 százaléket kórházi költségekre, 12 százaléket szülészeti, temetkezési és gyermekágyi segélyekre kell fordítani, nyilvánvaló, hogy az igazgatóság az orvosi szolgálatnak 25,3 százalékos díjazásával elment az áldozatkézség legezelebb határáig és már részben fedezetlenül hagyta a 11 százalékos személyzeti költségekkel együtt, mintegy 16 százalékos tevő kezelési kiadásokat, aminek a lakbér, fűtés, világítás, nyomtatványok stb.

A pénztár orvos-bizottsága igen nyomatékosan mutatott rá arra, hogy a 75.000 koronát a legesekélyebbel meghaladó pénztár-orvosi kötelezettség a legnagyobb határozottsággal és mindennemű tárgyalásnak mellőzésével vissza kell utasítani, mert magasabb díjazásra nemcsak fedezet, hanem még ok sincsen. Ennek dacára az orvosszövetség átiratilag azt közölte a pénztárral, hogy 75.000 koronából lehetetlen a pénz-

tárnak az orvosokkal szemben támasztott igényeit kielégíteni és 78.000 koronára az a minimum, amely mellett a pénztári orvosok a szolgálatot elvállalják.

Hogy megértésük, miben áll a 78.000 koronával díjazandó pénztár-orvosi praxis, tudniuk kell, hogy az aradi járóbeteg tagok és családtagok kötelesek magukat a pénztár orvosi rendelőintézetében kezelteni. E rendelkezés folytán a betegségi esetek kétharmada a rendelőintézeti orvosok hatáskörébe tartozik, akik napi egy-másfél óra alatt főnnakadás nélkül elvégezhetik teendőiket. (Vidéken is köteles a járó beteg az orvost lakásán fölkeresni.) A fennmaradó betegségi esetek egyharmadából egyötöd szakorvosi (szemész, szülész stb.) kezelést igényel, több mint egyötöd a pénztári tagok szűk lakás és élelmezési viszonyai, ápolás hiánya miatt a pénztár-orvos által kórházi kezelésre utasítottak, (amit a kórházban ápolnak nagy száma és a kórházszámlák évi 24000 koronás (sszege igazol) és végül az összes betegségi esetek egyharmadának három ötödét a tag lakásán, pénztári kerületi orvos által való kezelésre vár. A pénztár 1909. évi jelentésének betegstatistikai adataira való utalás mellett átlagos számokkal kifejezve az előbb mondottakat, az aradi biztosítottak száma körülbelül 8500, családtagokkal együtt 20.000 gyógykezelendő tag. E számból a legnagyobb betegségi százalékat, harminchármat éve, évi átlagban 6666 pénztári beteg van. Ezek közül kétharmad, vagyis 4444 a pénztár rendelőintézetére esik, az egyharmadnak 2222 nek kétötöde, 888 eset szakorvosi és kórházi kezelésre utasítottak és csak a megmaradandó 1334 betegségi eset igényel a tag vagy családtag lakásán való kezelést.

A tárgyalások ismertetése után — folytatta az ügyvezető igazgató — igen fontos bejelentéssel tartozom az igazgatóságnak. Az igazgatóság ugyanis eddig bizonyára abban a hitben volt, hogy az orvoskérdés megoldása az ő jogkörébe esik vagy legalább is egy-két szava lehet az igazgatóságnak, sőt az Országos Pénztárnak és az áll. munkásbiztosító hivatalnak is. Kijelentem, hogy az igazgatóság ebben a tekintetben erősen tévedett és félreértések az illúziókban ringatják teljesen magukat, ha azt hiszik, hogy az aradi pénztár orvoskérdésébe beleszólásuk vagy felügyeleti hatáskörük van. A pénztár orvoskérdését végérvényesen, megfélebbíthetetlenül és megváltoztathatatlanul elintézték a pénztár jelenlegi orvosai, amikor reverzálisokat adtak, hogy csak abban az esetben vállalnak pénztár-orvosi állást, ha valamennyi jelenleg alkalmazott orvos megfelelő alkalmazáshoz jut. A pénztár igazgatóságának választási joga tehát csak a törvényben és az alapszabályokban létezik, a valóságban nem, mert ha csak egy ideiglenesen alkalmazott orvost is bármilyen súlyos okok miatt elejt, úgy a többiek megtagadják a szolgálat vállalását. A pénztárnak tehát továbbra is alkalmaznia kell azt az orvost, aki a tagokkal több ízben és figyelmeztetés dacára megfizette a kezelést, aki látatlanba, a tag megvizsgálása és fölkeresése nélkül irt orvoságot, amelyek bemutatathatók, a nem csinál titkot abból a fölfogásából és eléggé hangoztatja is, hogy minden biztosított tag visszaél jogosultságával. Igaz, hogy 14.000 ember között lehet egy-két gazember, de 40 orvos között is akad, amint a budapesti példa is mutatja. A magas erkölcsi alapon álló testület tehát becsületszállal elbocsátott reverzálisokkal kiakarja erőszakolni azt, hogy a pénztár ügymenetért, egész működéséért anyagilag és erkölcsileg felelős igazgatóság az ideiglenesen alkalmazott orvosok működésének bírálata nélkül, kutyakötelességből alkalmazza az egész kart, mert ha nem teszi, akkor a szolidaritás erejével bojkottálja a pénztárt. Ez a mélyen elszomorító tény, valamint az az állásfoglalás, amely a pénztárnak sok éven át volt orvosai azzal tanúsítottak, hogy a pénztárnak erejét meghaladó, egyenesen gavalléros 75.000 koronás ajánlatát visszautasítottak, világosan igazolja, hogy az orvosok fölkapják és meg akarják valósítani a Fiesch-féle tendenciát, mely szerint a munkásbiztosítás nem a gazdaságilag gyöngének, a munkásoknak a biztosítása, hanem az orvosoknak a biztosítása és ezért csak munkaadókkal és munkásokkal, tehát városi, megyei, igazságügyi hatóságokkal, vasutakkal kisebb erejű társadalmi rétegekkel állanak

szemben, nemcsak munkásságuk megérdemelt díjazását, hanem jelentékeny többletdíjazást, busás ajándékokat követelnek.

Méltóvalandó szempontokat, az intézmény fiatalágát és még teljesen le nem küzdött működési nehézségeit, a szociális biztosítás sikerének előmozdítását és ezzel a biztosítás magától adódó fejlődési útjának elősegítését, a közegészségügy határozott javulását és a biztosításnak a közgazdaságra való előnyös kihatását az aradi orvosszövetség úgy látja egyáltalán nem ismeri. Faltörő kosznak képzeli magát, amelynek már a pénztár elé való hurokolásával nyomban ledőlnek azok a falak, amelyeket a pénztár józan belátással, teherviselési képességének alapos mérlegelésével, de egyben a biztosítottak kifogástalan orvosi gyógykezelésének mindenekelőtt való szem előtt tartásával emelt. Tiszteljük és becsüljük a megdönthetetlen határon adta szilárd döntést, de érvényesítését nem a rombolás, a harmónia zavarásának könnyen kínákozó terrenumán, hanem az alkotás rögzös mezején szeretnénk látni.

Hogy egyébként módot adjunk az aradi orvosszövetségnek arra, hogy a pénztári orvosokkal szemben való jószágos gondoskodását és azoknak 75.000 korona fizetésekkel való ellátását gyakorlatilag is érvényesítse: szakítsunk meg minden tárgyalást az aradi orvosszövetséggel s az ennek kebelébe tartozó orvosokkal és igyekezzünk olyan orvosokat kapni, akik nem tekintik a pénztárt gazdátlan fejőstehénnek, amelyet kényre-kedvre meg lehet fejni.

Az orvosszövetség lehetetlennek mondván azt, hogy 75.000 koronából a pénztár által igényelt orvosi szolgálat elvátható, most már a pénztárra vár annak bizonyítása, hogy 75.000 korona nemcsak elegendő, hanem sok is az orvosi ténykedések díjazására. Igaz, hogy leendő orvosaink nem fognak átlag napi egy órai elfoglaltságért 2900 korona díjazásban részesülni, de hát ezt a luxust nem is engedheti meg magának egy munkásbiztosító pénztár. Lehetséges, bár nem valószínű az is, hogy az orvosi kérdés rendezése az orvosszövetség által követelt 78.000 koronát igényli, de akkor is meg van a pénztárnak az a meggyugvása, hogy nem annak az orvoskarnak jutott, amely minden ok nélkül cserben hagyta a vele szemben állandóan a legnagyobb jóakarattal, előzékenységgel és uri eljárás tanúsító intézményt ugyanakkor, amikor a pénztár 33 százalékos fizetésemelést ajánlott a karnak.

E ismerjük, hogy az orvosok szempontjából a pénztári tagok gyógykezelése tisztán fizet, de az üzleti nyereségnek is háttérbe szab a fogyasztónak, a pénztárnak anyagi ereje, amelylyel a szolgálatot ellátó orvosokat háztartásának megrendülése nélkül díjazni tudja. Ezért mérlegeinknek le lett volna a pénztár orvosainak, hogy figyelemmel három év előtti 1000-1000 koronás fizetéseikre, figyelemmel a javadalmaszának két évvel ezelőtti 2900 koronára való fölemelésére és több kártársuknak a pénztárnál való szükségtelen alkalmazására és további megtartására: igényeiket akként mérsékeljék, hogy a pénztár által velük egyetértőleg tervezett rendezésbe beilleszthetők legyenek.

Ez — sajnos — nem következvén be, a pénztárnak az eddigi orvoskar bevonása nélkül igyekeznie kell a kérdést megoldani és ezért a következő határozatot ajánlja elfogadásra:

Az igazgatóság döntése.

Az aradi kerületi munkásbiztosító pénztár az orvosi tárgyaló bizottság 1910. október 11-én 442. szám alatt kelt átiratára az alábbi határozatot hozza:

Az igazgatóság megállapítja, hogy amikor orvos bizottsága az O. M. B. P. határozott kívánsága ellenére a pénztári orvosok, illetve ezek megbízottai helyett az orvosszövetség tárgyaló bizottságával folytatott tárgyalásokat, amikor ugyanezek az O. M. B. P.-nak jogérvényes rendelkezésén alapuló utasítás ellenére szolgálati szabályzat mellett, tehát tisztviselői alkalmazás helyett az orvosszövetség óhajának honorálásával szerződés melletti alkalmazást tervezett és végül, amikor az orvosi szolgálatok díjazásának maximumát az O. M. B. P. által megállapított 21 százalékos járulékelőírás, 296.000 korona után 62.160 korona helyett

75.000 koronát, a járványkezelésnek 25-38 százalékat ajánlotta föl: az orvosi karral szemben az előzeteslegesség legmesszebb menő határáig ment és világos tanujelét adta annak, hogy a békés meggyezés érdekében a pénztárra ezidőszakra elviselhetetlen teher vállalkásától nem riad vissza.

Az orvosszövetség tárgyaló-bizottsága viszont szautasítván a 75.000 korona öszedíjazásra vonatkozó pénztári ajánlatot és kijelentvén, hogy a főlajánlott évi 75.000 koronától lehetetlen a pénztárnak az orvosokkal szemben támogatott igényeit kielégíteni: az igazgatóságra ezek után csupán az a feladat hárul, hogy megköszönje az aradi orvosszövetségnek a meggyezés körüli fáradozását, de a pénztárorvosi kérdésnek végleges rendezésénél további közreműködésére ne reflektáljon.

Mint hogy az orvosszövetség mellőzésével, kizárólag a pénztár jelenlegi orvosaival való tárgyalások, ismervé az orvosok vonatkozó fölfogását, a pénztár szempontjából elfogadható eredményre nem vezethetnek, az igazgatóság a tárgyalásoktól eltekint. Egyben változatlanul elfogadja az O. M. B. P. által kidolgozott pénztárorvosi vizsgálati és fegyelmi szabályzatot és illetmény-szabályzatot, ezeket sürgősen jóváhagyásra előterjeszti és mivel a pénztár és orvosai közötti szerződés már lejárt, a pénztárt f. évi november hó 1-étől kezdve jelenlegi orvosaival szemben semmiféle kötelezettség nem terheli: e szabályzatok alapján a M. B. K.-ban, az Orvosi Hetilapban, Az Újságban és a helybeli lapokban folyó évi október 28-iki lejáratú pályázatot hirdet és folyó évi november hó 1-én kezdődő hatálylyal és ideiglenes minőségben betölti az alábbi állásokat:

1 főorvosi állás 4800 korona fizetés, 1280 korona lakbér.

Nyolc külső-gálatot és rendelőintézeti teendőket teljesítő orvos egyenként 3600 korona fizetés és 800 korona fuvardíj.

1 gyermek szakorvos 3000 korona fizetés.

1 nő-szakorvos 3000 korona fizetés.

1 szemész szakorvos 2000 korona fizetés.

1 bőr- és bűjtőorvos szakorvos 2000 korona fizetés.

1 fogorvos, 2000 korona fizetés, továbbá 10 vidéki orvosi állást, összesen 19.766 korona javadalmazással.

A munkásbiztosító elnök nyilatkozata.

Varga Ferenc az aradi munkásbiztosító pénztár elnöke következőleg nyilatkozott az Aradi Közlönynek:

— Ma este tíz órakor az aradi munkásbiztosító pénztár igazgatósága elhatározta, hogy megszakítja az összeköttetést az aradi orvosszövetséggel; tovább vele nem tárgyal és a november elsején lejárt szerződéseket nem újítja meg, hanem pályázatot hirdet a betöltendő orvosi állásokra. Az orvosokkal megpróbáltuk békésen megoldani ezt a kérdést, azonban ez lehetetlen. Az orvosok olyan követelésekkel állottak elő, hogy azokat lehetetlen teljesíteni. Mi a munkásbiztosító pénztár főorvosának évi 6800 koronát fizetünk, a többi orvosnak pedig 4400 koronában állapítottuk meg az évi dotációját. Ezen felül a vidéki orvosoknál külön 23.000 koronát fizetünk. A november elsején meg hirdetendő pályázatnak eredménye lesz, mert nagyon sok olyan orvost ismerünk, akik ezért a jó díjazásért hajlandók az állásokat betölteni.

Az orvosok harcot hirdetnek.

Az aradi orvosszövetség vezetősége következőleg felel a mai határozatra:

— A munkásbiztosító pénztár mindig azt állítja, hogy mi terrorizáljuk őt, holott mi nem

teszünk egyebet, minthogy egyöntetűen, szolidárisan járunk el ügyünkben és egyöntetűen akarjuk magunkat díjaztatni. Mi nem követelünk sokat, de mostanáig szégyenletesen alacsony díjazásban részesültek a munkásbiztosító pénztár orvosai. Az orvos minden pénztárbeli tag és családja után évi 6 koronát kapott. Ezért egész esztendőben kellett gyógyítani azt a családot. A pénztár most hetvenötezer koronát ajánl föl nekünk egész esztendőre. Ebből azonban lehetetlen nekünk a munkásbiztosító pénztár orvosait díjazni, pláne amikor még öt specialista alkalmazását is kívánják tőlünk. Mi hevenyőlcsezer koronát követeltünk, amire aztán a pénztár még a hetvenötezer koronát is redukálta. A pénztár azonban így nem fog győzedelmeskedni felstőlünk és nem akad közöttünk sztrájkőrő — hogy ezzel a k fejezéssel éljek — jóllehet a mi mozgalmunkat nem is lehet sztrájknek nevezni, mert hiszen nem mi hagyjuk abba a munkát, hanem a pénztár kossájt el bennünk. Kétségtelen, hogy a pénztár a hatósága alá tartozó tizenhét (17) körzetben nem tud orvost állítani, mert nem fizet nekik annyit, hogy abból megéljenek. Pedig jó lesz megfontolni a pénztárnak, hogy velünk felvgye a harcot, mert a ragályos betegségek egyre terjednek. A kolera már Temesmegyében van, ha átesap Aradra, vagy a megyére és nem tudnak neki gátat vetni, nem bennünket terhel a felelősség. A pénztár eljárása fölbáborító, mert egyik kifogása az, hogy nem tud velünk kellőleg rendelkezni, tehát tisztán hatalmi kérdésnek tekinti az ügyet.

Arra a kérdésre, hátha akadnak a fővárosban olyan orvosok, akik elfogadják a pénztár-orvosi állásokat, ezt felelte a vezetőség:

— Lehetnek olyan kétes egzisztenciák, akik ilyen gyalázatos szerepre vállalkoznak. Ezek azonban nem orvosok és ezek ugyan nem sokat segítenek a pénztáron. Példa erre a Békésgyulán minap kitört orvos-sztrájk. Gyulán ugyanis tíz nap óta nem kap sztrájkőrőt az ottani pénztár. Szepesmegyében már felajánlotta a pénztár a szabad orvosválasztást is még sem kap olyan orvost, aki az orvosszövetség megerősítésével kötne velük szerződést. Tehát nem egyéb mumusnál az a híresztelés, hogy sztrájkőrőket kap a pénztár. Az 1907. évi orvos-sztrájk alkalmával az egész országban három sztrájkőrő akadt. Az egyik sztrájkőrőt Szabadkán társadalmi bojkottal sujtották és végre is öngyilkos lett. Az akkori sztrájk, amely Aradról indult ki, megmutatta, hogy az orvosok szolidaritását nem lehet megtörni.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Diszoklevél átadás. Az állami és törvényhatósági altisztek és szolgák országos szövetsége aradi csoportja a hó 15-én d. u. 5 órakor 24 tagú küldöttséggel tiszteletet Nemes Zsigmond országgyűlési képviselőnél, mely alkalommal az egyesület nevében Kolozsi Lajos, a helyi csoport elnöke szép szavak kíséretében a diszoklevelet átnyújtotta. Nemes meleg szavakkal köszönte meg.

(*) Felhívás Aradváros kisiparosaihoz! Az aradi kisiparosok egyesülete rövid időn belül kezdi meg tagjai részére szaktanfolyamok tartását, továbbá sikerült az egyesületnek több kiváló erőt, ipargazdasági tudományos előadások tartására megnyerni. Felhívjuk kisiparos kartársainkat az egyesületbe való beépésre. Beiratkozni lehet minden vasárnap déle 10-12 óráig, délután 3-6 óráig, továbbá minden hétfő este 8-10 óráig, az egyesület helyiségében Dask Ferenc-utca 30. szám, az udvarban I. emelet (Bonts ház). A vezetőség.

Oh, az a nagy „szerelem“...

— Napoleon Viktor herceg érdekhá-zassága. —

Távirati tudósítás.

Arad, október 15.

Montkalieriben november 17-én vezeti oltárhoz Napoleon Viktor herceg Klementina belga hercegnőt. Ez a házasság hosszú és változatos szerelmi regénynek az utolsó fejezete; sok év óta foglalkoztatja az Belgium közvéleményét.

Ismeretes, hogy II. Lipót király életében áthidalhatatlan akadályok tornyosultak a házasság elé. A belga király állhatatosan kitartott ama álláspontja mellett, hogy ő mint a francia köztársasággal szoros baráti viszonyban álló országnak fejedelme, sohasem adhatja beleeegyzését ahhoz, hogy leánya francia trónkövet-lőhöz megyen nőül. Ema politikai kifogás mellé egy másodikat, egy családi jellegűt sorozott a király, azt mondván, hogy Klementina hercegnő, mint orléans-i ivadék, nem lehet Napoleon Viktor herceg felesége.

Lipót király halála után Albert király trónra lépésével változott a helyzet. A politikai nehézség sokat vesztett erejéből azáltal, hogy most már nem a belga király leányáról, hanem a király cousinéjáról van szó és az elhunyt király által támogatott második ellenzést egyszerűen nem veszik többé tekintetbe.

Közben azonban újabb nehézség támadt. Napoleon Viktor herceg ugyanis, mint ismeretes, husz évvel ezelőtt titokban megadósult. Mint egészen fia'alemter, a francia arisztokrácia tagját, Beauclerc asszonyt, Schweizban titokban nőül vette. Azt mondják, hogy a herceg nem tudta magát elhatározni a válásra, már azért sem, mert három fia született a házasságból és mint a beavatottak tudják, még ma is vonzalommal viseltetik ifjúkori szerelme iránt. Arra törekedett, hogy békés úton váljanak el, ami Beauclerc asszony előkelő gondolkodása következtében meg is történt. Készenek mutatkozott a csendes visszavonulásra, kötelezőleg kijelentette, hogy a herceggel kötött házasságát semmisnek tekinti s csak azt kívánta, hogy gyermekeiről a legmesszebbmenő módon gondoskodjanak. Ez meg is történt. Róma közelében levő birtokán él teljes visszavonultságban két kisebbik fia társaságában, míg a legöregebb az olasz hadseregben mint tiszt szolgál.

Belgium közvéleményében viszatetszést keltett, hogy Klementina hercegnő egyszerűen eltekint vőlegényének Beauclerc asszonyhoz való viszonya fölött. Ezt a hercegrő szenvedélyes szerelmének tudják be, míg a hercegre egyáltalában nem fogható rá, hogy valami nemesebb érzelem késztetné erre a házasságra. Nyílt titok, hogy tisztára érdekhá-zasságot köt. Azért veszi nőül Klementina hercegnőt, hogy ezzel nagynénjének, Eugénia ex-császárnőnek kívánságát teljesítse, aki állítólag azzal fenyegette meg a herceget, hogy kitagadja, ha nem veszi nőül a belga király leányát. S minthogy huszonöt millió frank örökségről van szó, Napoleon herceg engedelmesnek mutatkozik. Különben Klementina hercegnő is tekintélyes vagyont visz a házasságba. Negyven millió frank a hozománya.

Bármily jelentéktelen is a hercegnak, mint trónkövetelőnek politikai szerepe, a házassága mégis diplomáciai tárgyalásokra adott okot; s ezeknek az lett az eredménye, hogy az egybekelés Olaszországban fog megtörténni. Mert, ha Brüsszelben lett volna az esküvő, a következő dilemma keletkezett volna: egyrészt lehetetlen lett volna Franciaország diplomáciai képviselőjének meghívásától eltekinteni, másrészt nem sérthették volna meg a meghívóval,

feltételezve róla, hogy megjelenik olyan ünnepeken, amelynek főszereplője egy francia trónkövetelő. Ezért Montkalieriben lesz a nász.

A hercegi pár Brüsszelben, Napoleon Viktor herceg palotájában fog lakni, amely arról nevezetes, hogy itt van a legértékesebb Napoleon múzeum. Klementina hercegnő mostani lakása a Bellevue-palota nem jöhetett számításba, mert állami tulajdon és a közvélemény nem tűrte volna meg, hogy Napoleon Viktor herceg abba bevonuljon.

Jászi Oszkár dr. szabadelőadása.

— A Társadalomtudományi Társaság felolvasó ülése. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 15.

Arad intelligenciájának ugyyszólván színéjébe gyűlt ma össze a városháza közgyűlési termében, hogy meghallgassa Jászi Oszkár dr. budapesti egyetemi tanár szabadelőadását. „A társadalmak gazdasági fejlődéséről” értekezett a tudós előadó és valóságosan lebilincselte hallgatóságát gondolatainak mélységével, frapáns hasonlataival, szindus és mégis közvetlen előadásával.

Jászi Oszkár dr. azzal kezdte fejtegetéseit, hogy az emberiség ősi társadalmi korántsem volt az a „gazdasági aranykor”, aminek azt a vallásos elméletek, sőt igen sok szociológiai író is hirdeti. A modern kutatások logikus következtetések és őskori reliquiák alapján arra az eredményre jutottak, hogy a legprimitívebb fokon álló társadalom, a csordaszerűen kóborló, vérségi kapcsolattal összetartott alig 100—150 főnyi csoport a szó gazdasági értelmében vett munkát nem ismerte. Az őskommunizmus nem állt ott elő a szükségleti cikketek, hanem találta azokat, nem szerezte, hanem rabolta. A csoportközi érintkezés a rablás és a háború volt.

A gazdasági viszonyok változása, főleg a szükségletek szaporodása azután lassanként a járszó ősemberből a munkás embert fejlesztette ki. A „lex minimi” törvénye hatni kezd, az energiának, illetve az energia fölöslegnek levezető csatornája többé nem a játék, hanem a munka. És ezzel egyidejűleg megjelenik a kényszer, mert kényszer nélkül nincs munka. És ettől kezdve többé nem tűnik le a gazdasági élet szinpadáról a kultúra kialakulásának és fejlesztésének ez a hatalmas faktora.

A hadi foglyokat többé nem ölik le, mert a társadalomra már nem oly teher többé az egyén, mint azelőtt, amidőn csak fogyasztotta a javakat, de nem termelt; és megjelenik az első rabszolga. Az újabb kutatások nyomán arra lehet következtetni, hogy az első rabszolga a nő volt. A férfi volt a feltalálója a vadászának, az állattenyésztésnek és a háborúnak, a nő találta fel a földművelést. És mert az utóbbi műveléséhez kellett a munkaerő, a nő lett az első rabszolga.

A termelő munka hozta meg a munkamegosztást, a civilizáció nagy fejlesztőjét és a munkamegosztással szükségképpen együtt járt a csere. Mert csere nem képzelhető csak megosztottan termelő társadalomban és az ilyen társadalom csak csere útján elégítheti ki szükségleteit. A rablás és csere közötti átmenetet az u. n. „néma csere” intézménye képezte, míg a csere legprimitívebb alakját a nőcsere képezte. Az első csere volt a törénelem legnagyobb ténye.

A népeesség sűrűsödése, a szükségletek szaporodása és a mezőgazdasági termelés feleslege teremtette meg az ipart, amely városokba tömörítette a népeességet. Innen számít-

ható a kézműves társadalom kifejlődése, amely teljessé tette az átmenetet a natural gazdaságról a pénzgazdaságra. A pénz, ez a folette alkalmas értékmérő a cseregazdaságot rendkívül fellendítette és kiterjesztette annak körét a város és vidék közötti forgalomról a városok közötti csereforgalomra. Innen datálódik azután a nemzeti államok kialakulása. Napjainknak ez a gazdasági rendszere, mely a központi hatalom megerősödésére (nálunk a szatmári béke) vezethető vissza, a munkamegosztásnak oly vegyelenül tökéletes keresztülviteléhez csak a kapitalisztikus gyári termelés eszközeivel jutott el.

A fejlődés azonban folytonos és a közlekedési eszközök tökéletesülése révén a nemzeti államok közötti forgalom ma már oly mértékűt ölt, hogy széles perspektíva nyílik szemünk előtt a jövőbe, mely meg fogja hozni az emberek eddigi mechanikai (kényszerből fenntartott) egyesülése helyébe az organikus (a szükségletektől feltételezett) társulását. Az utat a tökéletesedés felé az antimilitarizmus győzelmes előnyomása és a levegő meghódításának éppjái jelölik ki.

Az előadás végeztével a hallgatóság meleg ovációban részesítette Jászit, ki legközelebbi előadását „Az állam és alkotmány”-ról holnap, vasárnap d. u. 5 órakor tartja meg.

Aradiak a Pénzügyi Compassban.

— Az aradi haute finance. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 15.

Pénzkiállyokról, vagy még csak pénz-vajdákrol beszélni egy vidéki városban meglehetősen bajos. De ha figyelembe vesszük, hogy például az aradi pénzügyezetek kiadott kölcsöne a múlt év végén több mint százharminc millió koronát tesz ki, akkor a város leghatalmasabb embereinek bizonyára azokat kell nevezni, akik ezeknek a pénzügyezeteknek élén állanak: az igazgatósági tagokat.

A pénzügyezetek gótai almanach-jából, a Compass-ból kis, de bizonyára érdekes statisztikát állítottunk össze arról, hogy kik és hogy a foglalkozás szerint mint oszlanak meg az aradi pénzügyezetek igazgatósági tagjai.

Az aradi hét részvénytársasági pénzügyezetek összesen (az igazgatóságokban helyet foglaló vezérigazgatókat nem számítva) 52 igazgatósági tagja van. Az igazgatók közül a legtöbb:

földbirtokos (13), névszerint: gróf Breda Viktor, Czárán Marton, Friebeisz Miklós, Hánn Alajos, Kintzig János, Keresztes Ferenc, Secula Axent, Singer Izrael, Purgly János, Szalay Antal, Tagányi Sándor dr., Várárhelyi Dezső, Várárhelyi László.

Nyugdíjazott hivatalnok hat foglal helyet a pénzügyezeti igazgatóságokban: Fabián László nyug. főispán, Salacz Gyula és Institoris Kálmán nyug. polgármesterek, Párecz György nyug. királyi ügyész, Hegedűs László nyug. Acsev. igazgató-főmérnök, Szathmáry Mihály nyug. főmérnök.

Az ügyvédek, orvosok és kereskedők egyforma számmal vannak képviselve a bankok igazgatóságaiban. 5 ügyvéd: Szalay Károly, az ügyvédi kamara elnöke, Keresztes Gyula dr., Mittler Izidor dr., Veliciu Mihály dr. és Trutia Péter; öt orvos: Schusztar Ilés dr., Borsos Béla dr., Singer János dr., Csáklán Miklós dr., Demján Vazul dr.

Öt kereskedő: báró Andrányi Károly, Bing Vilmos, Domány József, Winkler József és Wadowszky Gusztáv. (A kereskedők száma

hétre emelkedik, ha két, az üzlettel már nem foglalkozó kereskedőt is ebbe a rubrikába számítunk: Tedeschi Viktort és Walder Gyulát.)

Iparos igazgatósági tag négy van: Kristyó János, a kereskedelmi és iparkamara elnöke, Neuman Samu szeszgyáros, Glück Károly mészáros és Réthy Viktor nyomdatulajdonos.

Öt a száma a hivatalnok-igazgatósági tagoknak, ha Urbán Iván főispánt is hivatalnoknak számítjuk; kivüle vannak: Fábry Sándor dr. Acsev. igazgató, Darányi János megyei aljegyző, Pováczay Soma pécskai községi főjegyző, Révész Adolf vasuti főfelügyelő.

Papi hivatáson levő három van, (mind a három a Victoriá-nak igazgatósági tagja: Mangra Vazul, Ciorogar Romulus papnevelői igazgató és Vátián Traján plébános.

Magánzó kettő van: Csánk Lajos és Domokos Lajos; építész egy: Szántay Lajos, katoná (nyugalmazott) szintén egy: Szabó Zoltán alezredes.

Az igazgatósági tagokkal körülbelül egyenrangú, (néha még jelentősebb) hivatal viselőnek az osztrák-magyar bank fióktintézetének cenzorai. Ezek közül: földbirtokos kettő: gróf Breda Viktor és Kintzig János, kereskedő négy, illetve hat: Maresch Gyula, Steiner Ferenc, Wallfisch Ármán, Wadowszky Gusztáv Tedeschi Viktor és Walder Gyula, iparos három: Kristyó János, Neuman Dániel és Weisz Márk; bérlő egy: Leopold Zsigmond.

Az iparvállalatokról, azok sokféle természetére való tekintettel bajos volt ilyen kimutatást készíteni. Az iparvállalatok bevonásával azonban egyéb érdekes adatokat lehet megállapítani; arra a kérdésre vonatkozókat, hogy kik viselnek Aradon a legtöbb igazgatósági tagságot.

Legelől áll e tekintetben: dr. Fábry Sándor, akinek 7 igazgatósági tagsága van (Acsev., Arad-csanádi takarékp., Alföldi első gazdasági vasút, Weitzer-wagongyár, Aradi villamossági társulat, Békésmegyei villamossági társulat, Gyulaideki takarékpénztár) s ezenkívül elnöke a Westinghouse-gyár felügyelő bizottságának. Négy igazgatósági tagsága Ottenberg Tivadar-nak van (Aradi Első Takarékpénztár, Aradi vízművek rt., Aradi villamossági rt. és Magyar pénzügyezetek központi hitelbankja.) Ugyanennyit mondhat magának Kristyó János (Aradi Ipar- és Népbank, Aradi termény- és áruaktár, téglagyár és Neptun.) Három van Urbán Ivánnak: (Aradcsanádi takarékpénztár, Hungária textilgyár és Acsev.) Kintzig Jánosnak (Aradmegyei, Széchenyi-gőzmalom és Sertész-hizláló r. t.)

A pénzügyi világhoz tartozik, hogy Aradon egy kiterjedtebb hitelüzlettel foglalkozó magánbankár van: Goldschmidt Sándor, akit mindenestre egyenlő hatalomnak lehet tekinteni az igazgatósági székek tulajdonosaival.

SPORT.

+ Football bajnoki mérkőzések. Vasárnap délután fél 2 órakor mérkőzik Szeged a Waggongyári Sport Egyesülettel. Ennél sokkal fontosabb lesz a Bácska — A. A. K. mérkőzés, mert győztese a bajnokság vezető helyére kerül. A. A. K. a múlt évi bajnok meg akarja őrizni veretlenségét és ezzel együtt vezető helyet, Bácska viszont tavaszi vereségéért revansot akar venni az A. A. K. bon, ezért új erővel felfrissített csapattal áll ki. A Szeged-Waggongyár mérkőzés délután fél 2 órakor kezdődik Szathmáry János (A. A. K.) bírskodása mellett, utána mérkőzik 3 órakor Bácska az A. A. K.-bal, melyet ifj. Foldessy János (M. A. K.) vezet. Helyárak: a két mérkőzésre páholy: 6 korona, tribün: 1 korona, diák hely: 60 fillér. A Bácska — A. A. K. mérkőzésre páholy: 6 korona, tribün: 70 fillér és diákjegy: 80 fillér.

Aktuális emberek.

— A jubiláló mester. —

Ujházi Ede, akit negyvenéves jubileuma alkalmából ma este ünnepeltek a Nemzetiben — mint tudvalevő dolog — egyike azoknak a művészeknek, akik azt tartják, hogy a színésznek nem szabad elvonulnia a világtól, bezárkóznia s önmagának élnie, hanem ellenkezőleg arra kell igyekeznie, hogy a társaság éltelő lelke, borsasava legyen, vagyis, hogy a társaságból soha ki ne fogjon. Az életet, az embereket csakis így ismerheti meg, helyes fogalmakat, játékaiknak biztos alapokat csak így szerezhethet.

Szóval a mester szavazására szerint:

— A színész a legmarhabb társaslény!

Ujházi sokszor, majdnem minden évben vendégszerepelt Aradon.

Elvéhez híven — mindjárt megérkezése után — társaságot keresett. A társaság tagjai természetesen színészek, egy pár újságíró s más e fajta cigány-lelkek tömegéből állott, akik között a mester a nagylelkű gazdag tulajdonságával szórta szét lelkének aranyát. Mert tudvalevő dolog, hogy a színpad megrázóan hatalmas Ujházija a fehér asztalnál a legértékesebb lelkű humoristák egyike, ki kifogyhatatlan tárházából jókedvűen szórja szét az adomákat, amelyekkel már is tele van az ország s amelyeket jóízűen meg nem kacsni lehetetlen.

Amikor legutóbb itt volt, a társaságban ült Várnai Jenő is, a kiváló humorista, aki tudva a mester nagy előszeretettel a kaláber játék iránt: szívesen invitálta a mestert egy kis alsósra. Ujházi örömmel felelt:

— Bravó, te igazán nagy marha vagy!

Várnai komolyan bölintett beleegyezése jeléül.

Folyt a játék. Ujházi — egyike a legjobb kaláberjátékosoknak — pompásan adta a re- és szubkontrákat s hatalmas numerusokat irt föl táblájára.

A vesztes Várnai volt, aki, mintha az alsós történetét új adatokkal akarná gazdagítani, pechhel játszott. Egymásután mondott be kasszát, ultimót, tuletroát s vesztett, egyre vesztett, úgy hogy a mester — dühös volt a paccer játékosra — sajnálni kezdte:

— Szegény fiam, hiszen így egészen tönkre mégy!

— Sohse féltsen engem a mester! mondta vissza Várnai, pedig a partiban legalább is 1000 numerussal volt utolsó.

A mester végre megszokta a dolgot s kifakadt:

— Nem nézhetem, hogy elveszítsd a vagyonedat. Számoljunk le.

Óriási számolás következett, amiből kiderült, hogy Várnai 27 forint 12 krajcárral volt adós.

A mester szánakozva megszólalt:

— Na te Országos, kellett ez neked.

Várnai büszkén egyenesedett ki.

— Miért ne? Játékszenvedélyemet ki kellett elégíteni, mert én már egy esztendeje vágyódom arra, hogy valakivel alsóst játszhassem. Még eddig soha se játszottam. Most játszom először. Pénzem úgy jöcs, ezt a két érai fáradságot pedig megérdemelte az a tudat, hogy most egy nagy mestertől sajátítom el ingyen a pénzszerezés tudományát.

Kelozavárott játszott egyszer Ujházi és ott találkozott az öreg Szentgyörgyi Pista bácsival, a nagy művészszel.

Érzékenyen szorongatták egymás kezét.

— Hej Pista, te is megvénültél azóta, hogy elhagytuk együtt az iskolát.

Pista bácsi szomorkodva bölintgatott.

— Meg bizony, talán ez a színház is okozta, ez a szellő, ez az orszogató vén hembár, bizony most is fáj az egyik oldalam.

Aztán kezdődött az előadás. A lámpák előtt — sokaknak feltűnt, — hogy milyen hosszasan és szeretettel szemlélgeti Ujházi a vele együtt játszó Szentgyörgyit. S bizony ennek oka is volt. Mert amikor a felvonás végénél összetalálkoztak az öltözőben, összecsókolta Pista bácsit s úgy kiáltotta:

— Nem igaz Pista, de hogy is öregedtél meg, sohase voltál fiatalabb, mint most vagy!

S büszkén nézett végig az ifjabb generáción:

— Marhák ide nézzetek, mikor lesztek ilyen fiatalok, mint mi ketten?

Ez Aradon történt vele a központi kávéházban. Egy ismeretlen ur felvette a mester kalapját.

Ujházi meglátta s lekötözö nyájassággal szólt oda:

— Bocsanat mar... azaz uram, de a fején levő kalap az enyém.

— Alig hiszem uram, — felelte a nyájas idegen.

— Pedig az enyém, nézze meg csak: benne is van az ismertető jelem.

Az idegen lekaptá fejéről a kalapot s elképedve olvasta:

Te marha! El ne vidd: nem a te kalapod.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A színház műsora:

Vasárnap: Délután mérsékelt helyárakkal: Luxemburg grófja, operett. Este: Szép Heléna operett. A) bérlet.

Hétfő: Masamód, vígjáték. B) bérlet.

Kedd: Rozmaring-néni, vígjáték. C) bérlet.

Szerda: Trubadúr, opera. A) bérlet.

Csütörtök: Csitully szívem, bohózat. Bemutató előadás. B) bérlet.

Péntek: Csitully szívem, bohózat. B) bérlet.

Szombat: Elvált asszony, operett. A) bérlet.

* Szép Heléna. Offenbach gyönyörű zenéje ma is olyan elragadó, friss erejű, hogy a legnagyobb sikerű új operettek sem képesek elhalványítani a nagyszerű muzsika csodás szépségeit és a librettó ma is olyan mulatságos, mint talán a bemutatón idején. A teljes sikerű repris érdeméből kivetheti részét a színtársulat is, dícséretes ambícióval szegődve Offenbach kultuszának szolgálatába. A közönség régen mulatott olyan jól, mint ma este és az elismerés egyformán szól a szereplőknek, mint a rendezőnek, aki sok invencióval tanította és rendezte a darabot. Szép Helénát Dióssy Nusi adta, értékes sikerrel. A gyönyörű énekszámokat gondos stílizzálással énekelte és igazán élvezetet szerzett a közönségnek. Játéka is kedves és mulatságos volt és az abszolút dícséret mellett csupán a harmadik felvonásbeli tolettjét kifogásoljuk; túlságosan sok ruha nem volt rajta, pedig az öreg Menelausznek tellett ruhára. Nagy hatással énekelte Huszár Károly Páris szerepében. Ma is abszolút dícsérettel emlékezhetünk meg előadásának perfekt művészetéről, kellemes csengő hangjáról, ellenben játéka még nagyon fogyatékos és kívánnivalót hagy hátra. Nagyon fontos, hogy a hadaró beszédmodorról leszokjék, hogy prózáját is élvezhessük. Kitűnő volt Polgár Menelausz, akit külön dícséret illet a darab rendezéséért és betanításáért. Mulatságos Kalkass volt Heltai Jenő. A sikeren osztozkodtak még Ladiszlay, Kulcsár, Benkőné, Sütő Manó, Dolly és Vass. A zenekart Tilger vezényelte nagy precizitással. A függönyről külön kell megemlékeznünk. Évek óta kellene ujjal kicserélni, a régi, agyonhasznált kötelet, hogy a függönyt minden veszély nélkül lehessen le- bocsátani, azonban a városi gazdasági hivatal

eddig nem talált erre a pár koronás kiadásra fedezetet. Kérjük az illetékes tényezőket, hogy ezen a már botrányos állapoton mielőbb segítsen. H. G.

* A király köszönete egy magyar írónak. Szomorú Dezső író, a „Nagyasszony” című s:inné szerzője egy díszműpéldányt felajánlott Ó felségének. Az író erre ma a következő leiratot kapta:

— Ő császári és apostoli kir. felsége fő-kamaráisi hivatalának az Ó felsége személye körüli minisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök urhoz intézett átirata szerint Önnek legfelsőbb helyre felajánlott „Nagyasszony” című művét a cs. kir. családhi bizományi könyvtár számára a legkegyelmesebben elfogadni és elrendelni méltóztatott, hogy ennek ez alkalomból legmagasabb köszönete tudtul adassék. A miniszter helyett: Náray-Szabó Sándor, államtitkár.

* A Kölcsey-egyesület Mikszath díjai. A Kölcsey-egyesület tavaly Mikszath Kálmán emlékének megörökítésére aradi és aradmegyei írók támogatására szépirodalmi műveik kiadásában évi 300 koronás díjat tűzött ki. A múlt évi 300 korona nem lévén kiadható, az idén 600 koronát fordíthat a Kölcsey-egyesület egy vagy két író ilyen műve megírására. Az emlékdíj feltételei szerint az idén nyomtatásban már megjelent mű, vagy még csak ezután kiadandó könyv írásban november 30-ikáig a Kölcsey-egyesület elnökségéhez nyújtandó be, hogy a kijelölt ötös bizottság véleményét mondjon róla. Ugyancsak november 30-ikáig pályázhatnak a másik Mikszath-díjra azok az aradvárosi és aradmegyei nyilvános könyvtárak, amelyeknek állandóan van olvasó közönségük. A Kölcsey-egyesület választmánya ugyanis decemberben Mikszath összes műveinek jubileumi kiadását annak a magyar könyvtárnak fogja odaítélni, mely közművelődési hivatásával legjobban rá-szolgál a támogatásra.

* Hangversenyek bérleti. Az aradi Filharmonia-Egyesület bérleti felhívásának máris megvan az előre várt eredménye. A tavalyi bérlet jelentkezési határidejéig, e hó 15-ig a tavalyiak majdnem mind megújították bérletüket s az új bérlet is szép számmal irták alá eddig is az ívet. Eddig a következők bérlettek: Urbán Iván, Andrányi Károly báró, Jakabffy Zoltánné, végvári Neuman Dániel, Neuman Adolf, Neuman Samu, Neuman Alfréd, Kintzig János, Fábian László, Schill Józsefné, Inattoris Kálmán, Vas Sándor dr., Krisztyán János, Heha Vilmos, Mezey Andor, Kirnbauer Lajos, Vajda Zsigmond, Heinrich Sándor, Bácskay Béla dr., Abrai Lajos, Burián Jánosné, Schartner Sándor dr., Auszterweil László dr., Scholtz Róbert, Seybold Imre dr., Kohányi Róbert, Mandl Vilmos dr., Ring Géza, Hajós Árpád, Ottenberg Tivadar, Holtzer József, Tenner József, Bing Hugó, Szántay Lajos és Béla, Szerényi Géza, Lászlay Ottó, Tolnay János dr., Éles Béla dr., Leopold Zsigmond, Masauszker Alfrédné, Zerkovits Rózsa, Assael József, Geller Izidor, Janku Kornél, Montag Manó, Frick Józsefné, Herbstein Mór, Werner Miksa dr., Basch Simon, Bing János, Zinner Béla, Kneffel Lajos, Földes Soma, Fodor Zsigáné, Fodor Gyula, Freud Fülöp, Löffler Jakab, Králitz Lajos dr., Rónai János, Mairovitz Emil, Moróczy Dénes, Schreier Viktor, Krausz Lipót. A bérletre már csak november hó 1-ig lehet jelentkezni Gonda László nyug. színházi pénztárosnál szóban, vagy írásban, minthogy november hó elején már megindul az első hangverseny.

* Amerikai boxoló verseny. Az egész világot bejárta a legutolsó amerikai boxoló versenynek híre, mikor Johnson a néger birkozó legyőzte Jeffriest, az eddigi világ bajnokot. A híres mérkő-

zés nyomán véres néger üldözés tört ki Amerikában és ebből is látható, milyen nemzeti ügyet csinálnak az amerikaiak egy-egy boxoló versenyből. Az *Uránia* színház vasárnap műsorán egy eredeti boxoló versenyt mutat be, mely nem pusztán a sportembereket, hanem mindenkit érdekel, aki szereti az izgalmas sporteseményeket. Legközelebb már színre kerül a *fisszaboni* forradalom mozgófényképe és a királyi család menekülése. Ugyan-
osak legközelebb kerül előadásra a Felsőháznak egy nagyszerű felvételben reprodukált gazella vadászata. 241

Vasárnapi strófák.

Nagybánya a város vendéglőt
nyitott s ennek jövedelme csö-
kentli a pótdadót.

Nagybánya bölcs tanácsa
Példát mutat nekünk most,
Miként kell összekötni
A kellemest s a hasznost.

Óh, ismerős nekünk is
Nagybánya bújja, gondja,
A pótdadó zsebünket
Itt is laposra nyomja.

S mit autóbusz, se vizmű
Meg nem tudott csinálni,
A szörnyű pótdadónak
Hogy kell nyakára hágni:

Nagybánya megmutatta
Ötletszegény Aradnak:
Lám, ott a város pénzén
Nagyvendéglőt nyitottak!

És most a város népe
Ott költi el mulatva,
Mit eddig pótdadón
Hajtottak végre rajta!...

Puff.

TANÜGY.

(—) Az állami tanítók lakáspénze. Bár a tanítók fizetését rendező törvény kimondotta, hogy a tanítók: tisztviselők, mégsem részesítette azokat a többi köztisztviselőikkel egyforma elbánásban. A lakbér rendezésről szóló törvényt az állami tanítókra nem terjesztették ki s ők máig sincsenek a megfelelő, a többi köztisztviselőkkel egyazon lakbérössztályokba sorozva. A tanítók lakpénz járandósága sokkal kisebb mint a hasonló állami alkalmazottaké, pedig nekik ép úgy jogos igényük és szükségük van állásukhoz mért tisztességes lakásra, mint a többi tisztviselőeknek. E nagy sérelem megszüntetése érdekében az állami tisztviselők országos egyesülete legutóbbi választmányi ülésén elhatározta, hogy *újabb kérvénnyel fordul a kormányhoz* az állami tanítóknak a köztisztviselőkre nézve megállapított lakbérössztályokba való sürgős besorozása iránt s minden erejével odahat, hogy ez mielőbb megvalósuljon.

(—) A Kőlcsey egyesület pályadíjat tanítóknak. A Kőlcsey-egyesület a Trefortdíjat kiegészítvén, az 1910–11. iskolai évre is 3 pályadíjat tűz ki 100–100 korona értékben oly városi tanítóknak és tanítónőknak, akik bármilyen jellegű hatosztályú osztálytanítói munkájában vagy ennek ötödik és hatodik osztályában a tanterv minden tárgyából a legjobb eredményt mutatják fel. A pályázó tanítók Varjaszky Árpádhoz, a Kőlcsey-egyesület elnökéhez intézett írásukkal 1911. április 20. ikáig jelentkezhetnek. A pályázók tanítási eredményének megbírálására kiküldendő szakbizottság különös figyelemmel fogja megvizsgálni, hogy a tantervben megszabott általános tudás mellett, mennyire jártasok a népes felső osztályok tanulói a saját községük gyakorlati életében értékesíthető tantárgyakban, különösen a

természettudományban. A pályadíjakat a Kőlcsey-egyesület választmánya szakembereinek jelentése alapján 1911. júniusban fogja odaítélni.

Az európai béke.

— A külügyminiszter beszéde az osztrák delegációban. —

Távirati tudósítás.

Arad, október 15.

Az osztrák delegáció külügyi és bosnyák-ügyi albizottsága ma délután folytatta tanácskozását a külügyminisztérium előirányzatai dolgaiban.

Axmann delegátus a leghatározottabban tiltakozik Kramarz delegátus tegnapi azon szavai ellen, melyekben egy bécsi utózat a német császár nevére történt elnevezését kritizálta, valamint Kramarz azon megjegyzése ellen, hogy a csehek Bécseben olyan nemzetnek mondják, amely a többieknek terhére van.

A vita folyamán ma felszólalt Aehrenthal gróf közös külügyminiszter is, aki a következőket mondotta:

— Két esztendői szünet után teljes megnyugvással lépek a delegáció elé, hogy külpolitikánkat megvilágítsam. Két esztendővel ezelőtt alkalom volt kifejtetni Bosznia és Hercegovinának a monarchiához való csatolásának okait és akkoriban egészen kétségtelen volt, hogy ezt a kérdést nem szabad tovább halasztani. Az annekszió keresztülvitelénél voltak ugyan nehézségek, de ezeket sikerült elhárítani az okos hazafiság, a hadsereg sulya és a szövetséges hatalmak megbízhatósága által. Kramarz delegátus élénk kritikát mondott az annekszióról, de kénytelen vagyok kijelenteni, hogy beszéde olyan kijelentések láncolata, amelyeket nem tud bebizonyítani. Két dolgot hozott fel beszédében az annekszió ellen. Az első a költség kérdése. Erre nézve kijelentem, hogy én vagyok az első, aki sajnálom az annekszióból származó sulyos terheket. De a hadsereg reformja egyébként se lett volna elkerülhető és e terheket a lakosságnak előbb-utóbb ugyan viselnie kellett volna.

A két közép-európai császári birodalom együttműködése most a gyakorlatban is igazolta a barmiao esztendővel ezelőtt megkezdett politika helyességét. Viszonyunk Olaszországgal szívélyesebbé és bizalom-eljessé vált, a látványos ellentétek dacára is. A komínynak Olaszországhoz való viszonyát illetőleg hivatkozom az 1908. évi delegációban tett nyilatkozatomra. Eguttal bátor vagyok rámutatni egy olaszországi legfelsőbb helyről jövő kijelentésre, hogy Olaszországgal való viszonyunk kifogástalan. Általános óhaj, hogy a Balkánon a béke és a rend fentartassék. Erre nézve sem mindegy elvi ellentét mióta a hatalmak között. Ausztria-Magyarországnak Angliához és Franciaországhoz való viszonya szintén igazolja a pesszimistikus felfogást. A Törökországhoz való viszonyunkban a közélet gazdasági térré igyekeznünk átvinni. Általában a Balkánon a régi törekvéseinket iparkodunk továbbra is fenntartani. Támogatjuk a balkánállamok önállóságát és békés fejlődését.

Több delegátus kritika tárgyává tette kereskedelempolitikánkat abból a szempontból, hogy annak eredményével nincsenek megelégedve. Biztosítom az elbizakodottakat, hogy kereskedelmi szerződéseket kötni, valóságos kálvária. Én magam a külpolitika szempontjából sem vagyok teljesen megelégedve az eredményekkel, de ebben a tekintetben az én dolgom csupán a kezdeményezés a döntés a két kormányt illeti.

A JEZSUITÁK

Prohászka püspök ellen.

— Tomcsányi páter fenyegetőzése. —

Távirati tudósítás.

Arad, október 15.

Tegnap délután 3 órakor ülésezett az esztergomi főegyházmegye viziglantia-bizottsága Esztergomban. E vikárius bizottság tagjai Zubriczky Aladár dr. és Mihályfi Akos dr. egyetemi tanárok, P. Tomcsányi S. J., a budapesti jezsuita-báz főnöke és egy dominikánus páter. Ez a viziglantia bizottság rendszerint havonta ül össze. A bizottság legutóbb csak Vécsei Sándornak Newton gravitációs elméletét megalázó értekezésére *Sebastha* O. tó által a nagyszombat gimnáziumi értesítőben a főt válasszal foglalkozott.

De tegnap Prohászka Ottokár ügyével foglalkoztak.

A viziglantia-bizottság tagjai ugyan esküvel fogadják a legszorosabb és legszigorúbb titoktartást, annyi azonban kiszivárgott, hogy a tegnapi ülésen nem várt és rendkívül éles kirohanás történt.

(A viziglantia bizottság titkos komité a modernizmus ellen. A fogalom római eredetű. Régente őrség (vigiliae) volt. A katolikus egyházban a vigiliák a nagyobb ünnepek előnapjai bűntől, összekötve. A görög egyházban az ünnepek előtti nagy virrasztást jelenti. Nyilván az utóbbi jelentőségében használja a modernizmus elleni viziglantia-bizottság is a maga nevét.)

A magyarországi harci katolicizmusnak, az ugyanevezet: ultramontan harci pártnak a vezére Tomcsányi páter, aki a tegnapi ülésen Prohászkaval foglalkozott. Felsorolta Prohászka összes eddigi „bűnci”, „alad támadásait” és felsőbb helyről sugalmazott kifogást emelt „Az intellektualizmus tulhajtásai” címet, Prohászka tollából eredő akadémiai értekezés ellen és kijelentette, hogy az értekezésben oly téves és schizmatikus tanok foglaltatnak, melyek miatt már is széleskörű akció indított Rómában Prohászka ellen.

Most azonban, hogy ez az értekezés, amely körülbelül 200 oldalas vastag kötet az akadémiai kiadványok sorában is helyet fog foglalni, lépéseket tett a jezsuiták Rómában székelő generálisa útján, hogy az egész világon kiperdikálják Prohászka, a mi annyit tesz, hogy az egész világon cáfolják tanait és jelentsék ki azok schizmatikus eretnek voltát. Egyben felhívta Tomcsányi a viziglantia bizottságot, hogy jelentsék ki, hogy Prohászka eretnek.

Az egyetemi tanárok megdöbbentek a jezsuita páter indítványaitól és úgy Mihályfi, mint Zubriczky kijelentette, hogy nem lesz fegyvertársa Tomcsányinak ebben a küzdelemben. Élesre kikelték Tomcsányi elvakult középkori nézetei ellen, a dogmák magyarázásának szabadságát s a szabad kutatás jogait hangoztatták.

Szenvedélyes szóbarc után sem tudták az egyetemi tanárok Tomcsányi pátert más meggyőződésre téríteni, Tomcsányi azszal hagyta ott a gyülekezetet, hogy Prohászka Magyarországon való kiperdikálására Budapestre érkezése után azonnal megess minden intézkedést. Nem fogja elmulasztani Prohászka összes műveit, a mint azok megjelennek, a már megjelentekkel együtt Rómában idejára tételni, általában pedig mindent elkövet, hogy Prohászka műveit megbélyegezze.

Egy könyvmatos ma éjjel ezt a jelentést adta ki a föntűdő esetről:

„Prohászka püspök és a jezsuiták.” Ilyen és ehhez hasonló címek alatt több estilap az esztergomi egyházmegyei viziglantia bizottság általános üléséről közöl nagy szenzációt és

pedig mintha *Prohászka Ottokár* székesfehérvári püspök ellen a Jézus-társasági atyák, első sorban páter *Tomcsányi Lajos* modernizmus miatt hajását indították volna és könyveit indexre akarják tételni. A katolikus írók és lapírók országos Pázmán egyesületének irodája illetékes helyről nyert értesülés alapján közlése teszi, hogy a cikkeiben foglalt tendenciózus állítások teljesen alaptalanok és légből kapottak. A „Katolikus Tudósító” erre nézve még a következő nyilatkozatot teszi közzé:

„Nyilatkozat „Az Est” vasárnapi száma szíves volt foglalkozni velem. Vele szemben ezennel kijelentem: 1. Hogy én *Prohászka püspök* urról soha életemben Rómába nem írtam, ellene széleskörű akciókat nem indítottam. 2. Hogy én *Prohászka Ottokár püspök* urat soha eretnekséggel nem vádoltam. 3. Hogy én *Zubriczky Aladár* urral hatek óta nem találkoztam, vele tehát mult esztendőkor Esztergomban nem vitatkoztam. 4. Hogy én *Mihályfi* urral Esztergomban nem találkoztam és nem igaz, hogy ő élesen kikelt az én elvakult középkori nézeteim ellen.

Azonban az igaz, hogy ma délelőtt *Adorján Andor* ur, „Az Est” belső munkatársa megjelent nálam és néhány kérdést intézett hozzám, de az, amit velem mondat, nem igaz. Én vele *Prohászka püspök* urról a legnagyobb tisztelettel beszéltem.

Budapest, 1910. október 15. *Tomcsányi Lajos* s. k.

HIREK.

A spiritizmus örültje.

— Egy tanító tragédiája. —

Távirati tudósítás.

Arad, október 15.

Ma délután a budapesti főkapitányaságon megjelent egy ur: külsően huszonnyolc-harminc éves ember, s mindenkit megállított a folyosón azzal, hogy szenzációs vallomást akar tenni. A fiatalembert *Krecsányi Kálmán* detektívőrnök elé vezették, akinek a fiatalember a következőket mondotta:

K. L. nek hívják, a Békéscsabán állami tanító, aki direkt azért utazott fel most Budapestre, hogy leleplezzon egy bűnszövetkezetet, egy olyan bűnszövetkezetet, amilyenre példa még alig volt. Van Budapesten egy spiritizmus-társaság, — folytatta a fiatalember — amely őt és vele nagyon sok embert szerencsétlenné tett, s amely még igen sok embert fog a halálba tülközni. Ennek a társaságnak van egy kitűnően felszerelt Marconi állomása, amelyet egy új találmánnyal egészítettek ki. Ez egy olyan szerkezet, amellyel drót nélkül lehet szuggérálni. Ennek a társaságnak tagjai veszedelmes anarchisták, akik Európa minden részéből sereglettek össze, s akik a legbékésebb embereket is vadállatokká változtatják. Állandóan konspirálnak, és idézték elő a portugál furdalmat sők az intézői az orosz terrorista gyilkosságoknak.

— Hát önnek mit szuggéráltak? — kérdezte *Krecsányi*.

— Hogy öljek meg valakit, akinek a nevét azonban nem árulhatom el, feltehetően az ifjú.

A detektívőrnök ebből a fantasztikus elbeszélésekből azonnal látta, hogy a szerencsétlen fiatalember nem épeimájú. Azonnal intézkedett s a mentők a Lipótmezőre vitték. A rendőr ég pedig vizsgálatot indított meg az emebajos fiatalember személyazonosságának megállapítása végett. Hamarosan megállapították, hogy a fiatalember tényleg *Békéscsabai* tanító. Évekkel ezelőtt Budapesten lakott és mint diák

valahogy spiritisták társa ágába került. Ezt a társaságot a rendőrség másfél évvel ezelőtt feloszlatta. A földöntúli tudománnyal való foglalkozás azonban teljesen aláásta a fiatalember idegrendszerét s a spiritizmus, illetve ez a társaság oly hatással volt az ifjura, hogy elméje megzavarodott.

A főkapitány elhatározta, hogy ebből az esetből kifolyólag szigorú eljárást indít a spiritizmus társaságok ellen.

— A világi szoborleleplezés. Holnap, vasárnap leleplezik le *Világoson* a szabadságharc után való idők nagyasszonyának, *Bohus-Szögyény Antónia* szobrát, melyet a hálás utódok emelt a jólelkű, hazafis érzésű urbólynek. A posztikus szobor a *Bohus-kastély* parkjában áll. A leleplezési ünnep első része már ma este végbement a *Bohus-kastélyban*, ahol a községi lakói lampionos szereződöt adtak a jótékony mozgalmakat támogató nagy multu családnak. A községi kiváltságosok és fellebegtették. A holnapi ünnepség programja a következő:

Október 16-án délelőtt fél 9 órakor a szoborizottság megkoszorúzza *Szögyény Antónia* sírját. 1. Délelőtt 9 órakor kezdődőleg ünnepi istentisztelet a róm. kath. templomban. 2. Délelőtt 10 órakor a szoborra: „Hommusz.” *Bódi József* vezetésével éneklő a „Világi Dalosok Egyesülete”. 3. „Ménnyitő beszéd.” *Mondja Deák Sándor*. 4. „Ünnepi dal.” *Krasánszky Péter* állami elemi fiúiskolai igazgató veze ése alatt éneklő 200 tanuló. 5. „Ünnepi beszéd.” *Mondja T. Ferenc*. (A lepel lehull.) 6. *Losovy Mihály*: „Áldás.” *Bódi József* vezetésével éneklő a „Világi Dalosok Egyesülete.” 7. *Csöves Imre*: „*Bohus-Szögyény Antónia* emlékezete” *Aikalmi oda*. *Szivalja Keszler Eda*, az aradi Nemzeti Színház művésze. 8. A szobor megkoszorúzása. 9. A szobrászművészek átadják a szobrot a bizottságnak, ez pedig a róm. kath. egyháznak. 10. „Szózat.” *Bódi József* vezetésével éneklő a „Világi Dalosok Egyesülete.” 11. Délután 1 órakor társasbád a „Művész király” vendéglőben. Egy teríték ára 4 korona. 12. Este 8 órakor kezdődőleg ugyanott táncmulatság. Bérletdíj: személyi jegy 2 korona, család jegy 4 korona. Felülfizetéseket köszönettel fogad a szoborbizottság.

A Kölcsey egyesület, *Bohus-Szögyény Antónia* szobrának leleplezésén *Varjassy Árpád* elnök és *Szöllősi István* titkár fogják képviselni. Az egyesület koszorúját *Varjassy* fogja a szobornál elhelyezni. A koszorú szalagján ez a felirat: „A szabadságharc foglyok nemes szívének Nagyasszonyának.” — A szabadságharc erekléket őrző Kölcsey egyesület.

— Súlyos vádak *Burdia Szilárd* ellen. *Lugosról* jelentik: *Krassószőrény* megye köztörvényhatóságibizottságának *Fialka Károly* főispán elnöklésével rendes évi közgyűlést tartott, amelyen a főispán, mint kormánybiztos, szenzációs kijelentést tett: bejelentette, hogy a vagyonszűkösség körül súlyos mulasztásokat fedezett fel, amelyből esetleg a vagyonszűkösségre százezrekre rugó károk háríthatnak. A főispán bejelentése érthető feltűnést keltett. A köztörvényhatóság egyhangulag kimondotta *Burdia Szilárd* orsz. képviselő, a vagyonszűkösség igazgatója ellen a vagyoni felelősséget és utasítást adott, hogy úgy ellene, mint a választmány többi tagja ellen is bárhol található vagyonukra biztosítási zárlatot eszközöljenek ki.

— Az elűldözött király. *Londonból* jelentik: Az angol kormány értesítésre adta *Manuel* királynak, hogy angolai tartózkodása alatt őrizkedjék politikai propagandától. Ezért a király egyelőre nem fogja közzétenni a portugál néphez szóló manifestumát. A király Angliában legelőbb is megrongált egészségét akarja helyreállítani s azért egyidőre a nyilvánosságtól teljesen visszavonul.

— A Polgári Takarékpénztár tőkeemelése. A Polgári Takarékpénztárnál már megszoktuk, hogy fejlődésében, erejének gyarapodásában hatalmas lépésekkel halad előre. Ma fejlődésének ismét egy újabb, jelentős állomásához jutott. A Polgári Takarékpénztár igazgatósága ma tartott ülésén elhatározta, hogy egy folyó hó 30-ikára egybehívandó rendkívüli közgyűlésnek javasolni fogja, miszerint az eddigi 2.400.000 koronás részvénytőke új részvények kibocsátása után 1.200.000 koronával 3.600.000 koronára emeltesék fel. Ez a részvénytőkeemelés szükségszerű és örömdetes folyamánya a Polgári Takarékpénztár hatalmas fejlődésének. Az intézetet nemcsak városunkból és megyénkbeli, hanem a szomszédos megyékből is oly tömegesen keresik fel, hogy, ha az üzletmenet emelkedésével és kiszélesedésével lépést akart tartani, úgy a saját tőkeerejét, ezt a biztos háttérrel is nagyobbítani kellett. — Azok a már ugyanis tekintélyes tőkeerők, melyeket az intézet és a részvényesek magukénak nevezhetnek, most jelentős szaporulást kapnak és az intézetnek, amely a mindenfelől megnyilvánuló bizalomban és vezetőségének lelkiismeretes gondosságában a folytonos emelkedés zálogait bírja, ezzel a tőkeszaporulattal ismét új, széles perspektívája nyílik. Jelenleg a „Polgári” részvények oly keresettek, hogy a részvénykibocsátás teljes sikere biztosítva látszik. Két régi részvény birtokosának egy új részvény fog járni 200 korona átvételi árban, mely árfolyammal az igazgatóság különösen a régi részvényesek érdekeit védi meg. A folyó hó 30-iki rendkívüli közgyűlés meghívóját lapunk más helyén közöljük. Ez a közgyűlés három új igazgatósági tagot is fog választani s ez a választás is jelentőséggel lesz az intézet beléletére.

— A kolera terjedése. *Budapestről* jelentik: A belügyminisztériumban ma harminc újabb gyanús megbetegedést jelentettek be. A megbetegedések nagy része *Bátára* esik, ahol a mai betegek száma 12. Nagybecskerektől egy óra távolságra levő *Hegyes* községből, amely a kolera miatt vesztégyár alatt van, ma négy munkásember, dacára a csendőri őrizetnek, megmérte. A munkások a nagy hidegben átutaztak a Bégát és eltűntek szem elől. Elrendelték körözésüket. A telep 50 csendőrral erősítették meg. — A *torontálmegyei* *Csepjén* és *Klekken* több új megbetegedés történt.

— Kinevezés. *Urbán Iván* főispán *Kass Gyula* dr. közigazgatási gyakornokot tb. vármegyei aljegyzővé nevezte ki.

— Házasság. *Kozsinek Sándor*, az „Aradi Nyomda R.-T.” szedője holnap tartja esküvőjét *Hubert Juliskával*, *Aradon*.

— *Karsai Feri* hírneves budapesti és aradi fiók női kalap szalonjában (*Forray* utca, *Hunyady* palota) a párisi és londoni szalon újdonságok megérkeztek és szenzációs látványosságot képeznek.

— Egészségtelen aradi hivatalok. Járványok idején, így a mostani kolera hírek hatása alatt is, az egészségügyi hatóságok igen helyesen a legmesszebbmenő óvintézkedéseket teszik, hogy azok fellépése elkerültesse. A jónak látott és szükséges intézkedéseket, fertőtlenítési óvszabályokat a legnagyobb szigorral hajtják végre és tartatják be a közönséggel általában és az egyesekkel szemben. Nem áll ez azonban s nem alkalmazzák a nyilvános, különösen az állami épületek, hivatalok legtöbbjénél. Kialló példák erre az aradi főposta, járásbíróház, kir. adóhivatal, vasúti állomás stb. helyiségei, a hol nagy a piszok és bűz. E hivatalokban naponként száz és száz különböző rendű és rangú ember fordul meg s terjeszti a legveszélyesebb baktériumokat. És e helyiségeket évenként talán kétszer surolják. Az évtizedes porlepte könyveket és irományokat még csak ki se porolják, a fertőtlenítés pedig ismeretlen fogalom e hivatalokban. Még járávaló szellőztetők sincsenek itt. Oka pedig ennek az, hogy a szűkre szabott irodaátalányokból a legjobb akarat mellett sem telik a gyakoribb, alapos tisztogatás és szükséges fertőtlenítés költségeire. Az állam pedig saját helyiségeiben következetesen elfeledi, még ilyenkor is, az óvintézkedéseket elrendelni. Aradon több olyan helyiséget ismerünk, a honnét egymásután hallak el tüdővészben a tisztviselők s még sem fertőtlenítették azokat. E szomorú és türethetetlen állapotokon segíteni csak úgy lehet, ha az egészségügyi hatóságok az összes hivatalos helyiségeket felülvizsgálják, a szükséges alapos tisztogatást és fertőtlenítést nyomban elrendelik. Érdeke ez a hivatalokban megforduló ezer és ezer embernek, valamint az ott dolgozó tisztviselőknek egyaránt.

— Az előzőtt szerzetesek. Brüsszélből jelentik: A szocialisták és demokratikus polgárok ma tiltakozó gyűlést rendeztek az ellen, hogy a Portugáliából kiűzött jezsuiták Belgiumban telepedjenek meg. Állítólag már több mint 500 portugál jezsuita bujkál a belga kolostorokban. — Itt emlíjük meg, hogy állítólag Magyarországon, különösen Óbudán is szándékoznak megtelepedni Portugáliától kiűzött szerzetesek.

— A szerb trónörökös halálkik. Belgrádból jelentik: Sándor szerb trónörökös állapota, — a ki tudvalevőleg tifuszban súlyosan megbetegedett — nagy aggodalmat kelt. A betegség eddigi lefolyása ugyan normális, azonban mégse lehet titkolni azt, hogy a betegség könnyen válságos fordulatot vehet. A trónörökös megbetegedéseért a felsőbb vezető köröket okolják, mert dacára annak, hogy tudták miszerint Nisben a tifusz dühöng, mégis megtartották a hadgyakorlatokat és oda engedték a királyt és a trónörökösöt. Ennek a látogatásnak az az érdekes háttere, hogy a király csak azért ment el, nehogy György herceg, a kinek Nisben sok hűve és barátja van, ezeket felkereshesse. Amennyiben ugyanis a király nem ment volna, György herceg okvetlen megjelent volna a hadgyakorlatokon.

— Az aradi katonák kórház kibővítése. Mint értesülünk, a várbeli helyi kórházat egy új pavillonnal fogják kibővíteni. Egy új pavillont fognak építeni ragályos betegek elhelyezésére, tízennégy személyre és három ápolóra. Az új pavillon építése remekmunkára megkezdődött és az azhetvenedik koronába kerül. Kíváncsian várja, ha a munkálatokat aradi iparcikkal végzik-e.

— Orvosi hír. Székely Irigó dr. fogorvos háziorvos és St. István u. ca. 2. számú lakásában rendelkezik.

— Az angol kormányválság. Londonból jelentik: Angliában kormányválság van. Az alsó és felsőház egyesült ellenzéke tegnap éjjel bizalmatlansági indítványt tett lord Asquit miniszterelnök ellen és felszólította, hogy mondjon le. A miniszterelnök lemondását benyújtotta a királynak, aki azonban ezt nem fogadta el és megbízta a miniszterelnököt, hogy az ügyeket tovább is vigye.

— Wiener dr. Berlinben. A minap emlékeztünk meg arról, hogy Wiener Gyula dr. előkelő aradi fogorvos külföldi tanulmányra indult. Tudományos alapon nyugvó tanulmányutjában Berlinbe jutott és a külföldön kapacitásnak elismert Sachs Vilmos dr. meghívására tanulmányokat folytat a professzor magánpraxisában a legújabb gyógy módokról és tanulmányokról. Sachs több klinikán mint tanár működik. Meghívása általában Wienerre nézve kitüntetésnek mondható.

— Megszűnt a francia vasutas sztrájk. Párisból jelentik: A nemzetközi vonatösszeköttetés majdnem teljesen normális. A keleti vasut igazgatósága kommunikát adott ki, melyben felszólítja a sztrájkolókat, hogy álljenek újra munkába. Brüsszelben hat bűjtogatott letartóztatottak, akik a vasutasokat arra biztatták, hogy hagyják abba a munkát Rouenban is többet letartóztatottak. Dünkirchenben 800 vasutas megakartá ostromolni az állomás épületet, a rendőrség azonban szétverte a tüntetőket.

— Eljegyzés. Müller Emil kisőrsi (torontál-megyei) fatereszkedő eljegyezte Pécskéről Scherer Kornél gőzmozgató tulajdonos leányát, Mariskát.

— Kell Manó cég ajánlja országos hírű ruhádiszeit. Telefon szám 673. 652

— A város korcsmája. Nagybányáról jelentik: Néhány nappal ezelőtt hatalmas plakátokon hirdették, hogy a városi szálloda és étterem elkészült. A plakátokon a város hivatalosan felszólítja polgárait, hogy pártolják a szállodát és éttermet, mert ha kellő forgalom lesz benne, nem lesz pótlás. A felhívásnak megvolt az eredménye, mert azóta minden este zsúfolva van a városi étterem. A szállodában és vendéglőben a város megbízásából napbiztosok ellenőrzik a forgalmat.

— Olyan egyének, akik sokat élnek és kevés mozgást végeznek, majdnem mindannyian nehéz székülésben szenvednek. Egy fél pohárnyi természetes Ferenc József-keserű reggelenkint éhgyomorra használva, megszünteti a bél renyheségét anélkül, hogy más orvossághoz kellene folyamodni. A „Medical Mirror” című amerikai orvosi szaklap ezért a következőket írja:

A természetes Ferenc József-keserűvire minden székrekedés meggyógyul. 2581—V.

— Katonazene. Ma este a Fehér Kereszt szálloda télikertjében, a helybeli 33. gyalogezred zenekara Zellner Sándor kapuzester személyes vezetésével, válogatott műsorral hangversenyt tart. 3874

— Egy elhagyatott szerencsétlen aszony fordul e sorokban a jószívű emberekhez, remélve, hogy talán ez uton akad valaki aki szorult helyzetében segítségére lesz. A szerencsétlen anya, aki egyedül van arra kérészerítve, hogy a gyermekei és saját maga fentartásáért küszködjön, legszebb, legkedvesebb gyermekétől hajlandó megválni, hogy a többiek betevő falatját biztosíthassa. Kéri tehát azt a jószívű, esetleg gyermektelen házaspárt, aki hajlandó volna egy jól nevelt, gyönyörűen fejlett, szép és kedves, hetedik esztendőben levő fiúcskát házába fogadni, segítsen az ő gyermekei szomorú helyzetén. Akik a kis gyermek iránt érdeklődnek, forduljanak lapunk kiadóhivatalához.

— Kéjgyilkos katonák. Belgrádból jelentik: Borzalmas kéjgyilkosság történt tegnapelőtt éjjel Belgrádban a Dunaparton, a régi fahíd oszlopa alatt. Éjszaka, kevéssel 11 óra után mintegy százötven katona őgyelgett a hídő körűl; a katonák ugyanis másnap reggelig kimenőt kaptak. A fahíd mellett balsejt el Mistic ács-mester Vera nevű 15 esztendőes leánykája, aki ellen a katonák brutális merényletet követtek el. Néhány katona rárohant, a fahíd oszlopa alá hurcolta és ott a földre teperve egymás után meggyalázta az érintetlen leánykát. Mistic Vera elsínte segítségért kiabált, de később elvesztette eszméletét. Félőrai kínzás után a szerencsétlen gyermek kizenvedett. Ezt a vadállati katonák nem vették észre és még huszonketten meggyalázták a hullát, majd bedobták a Dunába. A kis leány hulláját a halászhok fogták ki a vízből és rögtön jelentést tettek a rendőrségnek, amely azonnal megindította a nyomozást és hatszázötven katonát letartóztatott. Az egyik letartóztatott káplár bevallotta, hogy ő résztvett a kéjgyilkosságban és megnevezett még harminc gárdistát. A rendőrség a részleteket titokban tartja.

— Az aradi közsegi tanítók lakbérének rendezése. A tanács ma tartott ülésén foglalkozott az aradi tanítóknak azzal a kérvényével, melyben lakbérük rendezését kérik. A tanács méltányosnak ismerte el a kérelmet és annak teljesítése elől nem fog elzárkózni. A pénzügyi bizottsághoz tette át az ügyet és annak javaslatát már az októberi közgyűlés elé fogja terjeszteni.

— Szabadalmazott aradi találmány. Gábor András ma mutatta be szakemberek előtt a saját találmányu csapós-rendszerű válaszfalat, melyre az elmúlt hónapokban kapta meg a szabadalmat. Ez a találmány a Rabicz-féle válaszfal tökéletesítése. Amíg a Rabicz-fal főalkatrésze a drótháló és egyéb összetartó vasanyag, amely tudvalevőleg lehetetlenné teszi az ablak és az ajtóvágást, addig Gábor András csapós-rendszerű válaszfala nélkülöz minden összetartó anyagot s ezzel lehetővé teszi az eddigi nagy akadályok elhárítását. Eme újrendszerű falon minden akadály nélkül ajtó és ablak vágható s a fal anyaga szegeket és horgokat szilárdan tart magában. Gábor András találmányának előnyehez tartozik az is, hogy a falon keresztül nem hallatszik át a zaj. Az aradi építésmesterek különben már teljesen mellőzik a Rabicz-falat s helyébe Gábor András találmányát alkalmazzák. Eddig is már több nagyobb építkezésnél használták csapós-rendszerű válaszfalat, melynek a felsoroltakon kívül számos előnye van. A szakemberek alaposan áttanulmányozták Gábor András találmányának rendszerét s annak nagy jövőt jósoltak, mert a fejlődő építészettől nélkülözhetetlen kiegészítő részének tekintik.

— Egészségünket csak akkor tudjuk, amikor már elvesztettük. Am az okos ember nem várja be elvesztését és főleg az ilyen járványos időben már előre gondoskodik, hogy háza sohase legyen egy palack Esterházy cognac nélkül. Ahol pedig ezzel élnek, oda kolera be nem férkőzik soha. 3891

— Táncoktatás. Szathmáry Etelka okl. tánc-tanítónő értesíti az érdeklődőket, hogy a tánc-tanítást már megkezdte. A diák colonne f. évi nov hó 5-én veszi kezdetét. Beiratkozásokat elfogad s az érdeklődőknek felvilágosítást nyújt lakásán: Erzsébet k. körut 30. sz. alatt. 3852

— Női divat újdonságok, egymint angol és francia toleetek, béli és színházi belépők, menyasszonyi ruhák stb. a legizlésebb kiviteben és jutányos árban készülnék Németh Jánosné női divattermében. Ugyanott szabásati mintarajz iskola intelligens hölgyek számára. Arad, Deák Ferenc utca 30. sz. 3798

— Figyelmemremélt! Dusan és teljesen új árukkal felszerelt áruakáramat, tekintettel kezdő helyzetemre, nagyon jutányosan bocsájtom rendelkezésére a n. é. közönségnek, mert céloom: nagy forgalom és kevés haszon. Egyben tudatom, hogy üzletemben újított tettem, elvállalom teljes kosztumok, pongyolák és blouzoknak az elkészítését legújabb divat szerint, nagyon olcsón. Egyszeri bevásárlás meggyógy mindenkit. Becses pártfogást kérve, vagyok kiváló tisztelettel Németh István női- és férfidivat áruház Arad, Andrassy-tér 20. 3815

— Tisztelettel van szerencsém értesíteni a nagyérdemű közönséget, az őszi takarítás beálltával, hogy *porszívó gépemet* mindenkinnek hozzáférhetővé tegyem, minden órai használati időt egy koronára szállítottam le, egyúttal szíves figyelmébe ajánlva elősmert legjobb minőségű takarító eszközeimet, kefe seprűk, parquett kefék és gépek, porolók, fürdő gyékények, lábtörölők parquett fénymázok s más tisztító szereimet, stb. Kerekas korcsolyák saját árban lesznek kúrsultva, női táskák és más bőrárak nagy választékban kaphatók *Hegedűs Gyula üzletében*, Aradon, Andrassy-tér 15. 1761

— Francia likörök legbiztosabb készítésére, — *bázilag* — a likör arca 1 üveg 60 fillér Vojtek és Weisznál. 279

— Az átutazók figyelmét tisztelettel főtábljuk arra a körülményre, hogy az Aradi Közlöny a vasúti állomásnál nem a csomagszállító részvénytársaság alkalmazottjánál, hanem lapunk külön megbízottjánál kapható az állomás előtti téren.

Nyomtatványok beszerzésénél kérjük forduljon lapunk nyomdájához, hol igen méltányos áron, csinos tiszta kivitelű nyomtatványokat készítenek. Nyomdánk olyan modernül van berendezve, ahol bármily igényeket is ki tudunk elégíteni. Készítenek névjegyeket, levélpapírokat, borítékokat, számlákat, gyászjelentéseket, bármilyen kereskedelmi és ipari nyomtatványokat, könyveket, műveket a leggyorsabb idővel a legolcsóbbáig. Kérjük szükséglet esetén hozzánk bizalommal fordulni.

• • • • •
SALVATOR
 vére- és hólyagbetegségeknél, köszvényeknél, cukorbetegségekben, vörhenyeknél és hurutos bántalmaknál különösen hatásos.
 Termék: szén-vásvásva és -arany.
 Kapható: Aradon, a közönségekben és gyógyszertárakban.
 SCHULTES AGOST. Székesfehérvár, Aradon, Budapest, Budapest, Budapest.

KULISSZATITKOK.

A rejtelmes gomb. — Falusi művészet. — A kezdő direktor.

*

Szendrey direktorról köztudomású, hogy nemcsak színházi ügyekben, de magánügyekben is jóbaráti tanácsadó és segítője színészeinek. A bohém fiúk aztán direktorok jóságát alaposan hasznukra is fordítják, úgy, hogy nincsen olyan apró cseprő ügyük, melylyel a direktor ne zaklatná. E miatt utóbbi időben cselhez folyamodott a direktor és szinte menekül a tagjai elől. Ha a színpadon van és keresik, kiváló ügyességgel bocsátatja le magát a sülyedőbe, a honnan egy csigalépcsőn az emeleten levő irodájába menekül, az ajtót gondosan bezárva maga után.

A napokban is ily módon bevonult irodai fellegvárába, nem felejtve el azt az ajtót gondosan bezárni, mely a folyosóra vezet. Csakhamar megjelent Csányi karmester, a direktort kereste és zenei ügyekben egy órást előadást akart neki tartani. A ravasz muzsikusz megsejtette, hogy a direktor az irodájában van és tudta, hogy a bezárt ajtó csak cselszösz és megölte a direktor lappang. Szendrey nyugodtan dogozott irodájában, a karmester pedig nem tudott bejutni.

Már-már elmenni készült Csányi, midőn észrevett egy villanyos csavart, melynek látszólag semmi rendeltetése sem volt, nem lévén a folyosón villanylámpa. Ekkor agyában hirtelen megvillant az a gondolat, hogy ez a villanyos csavar az iroda lámpájához szolgál.

— Ha ezt megcsavarom, akkor a direktor sötétbe marad, ha sötétbe marad, ki fog jönni, ha ki fog jönni én be fogok menni, — gondolkodott a karmester és — hirtelen elcsavarta a gombot.

Szendrey ki ohant.

— Mi történt a villanynyal, elaladt hirtelen! — szólt Csányihoz.

— Nagy dolog történt — mondta ravaszul a karmester.

— Mi az?

Csányi a villamos gombra mutatott:

— Ebben a pillanatban találtam meg az ön legérzékenyebb pontját.

*

A napokban egyik közeli községben egy kis ripacstársulat kezdte meg előadásait. A „művész-társulat” mindössze négy férfi és két női tagból állott. A jó falusiak előtt ki akarva tenni magukért, elhatározták, hogy a „Parasztbecsület” című operát, Mascagni remekművét elő fogják adni. A zenekar egy szál hegedűből állott; a derék muzsikusz egymaga húzta el elejétől végig a nehéz dalmű zenészközlőit. Ámde meg voltak akadva a női szerepek kiosztásával, lévén a darabban három nőszereplő: „Lola,” „Santuzza” és „Lucia.” Mivel mint jeleztük csak két hölgy volt a társulatnál, elhatározták, hogy Lucia, Turridu anyja helyett lesz: Lucius, Turridu apja. Az első recitativ mindjárt így kezdődik:

— Mondjad, Lucia néném, hol van Turridu?

E helyett így köszöntött be Santuzza:

— Mondjad jó Lucius bátyám, hol van Turridu?

és e költői szabadsággal meg volt oldva a kérdés. A rendező pedig lépett a függöny elé és a következő kijelentést tette:

— Mivel „Mészkalni” ur remekművében tévedésből egy egyedül álló anya szerepel, mi kiküldtük férjét, Lucius urat és ő fogja az elhagyott Santuzsát erős karjaival a sors csapásaitól megvédeni a gyámoltalan Lucia helyett.

*

Most folyik a vidéki szintársulatok szervezésének nehéz munkája. A direktorok már most megkötik a szerződéseket az 1911-12. évi szezonra. Beutazzák az országot és azt a színészt, aki nekik megtetszik, szerződtesik. A régi ravasz direktorok persze takarékoskodnak a dícséretekkel, mert különben a tagok fizetési igényét nagyon fölszólílnák.

Aradon járt a minap *Füredi Károly* a pécsi színház új igazgatója, aki különben derék és vagyonságos patikus és most egy jóforgalmu gyógyszer-tárat cserél föl a pécsi színházzal. Látnivaló hát, hogy kezdő p-p a színművészet templomában.

Szendreyvel diskurálva őszintén elmondta az eddigi szerződéseit.

— Most jövök Pozsonyból, végignéztam a Nádasdy társulatának néhány előadását. Amikor Halász Irénke szubrettet játszani látam, felrohantam a színpadra és majdnem megcsókoltam. „Jaj de aranyos, cukros teremtmény maga, milyen elragadóan játszik, okvetlen szerződtesem magát.”

— És ő mit felelt? — kérdezte Szendrey.

— Azt, hogy majd meggondolja a dolgot.

Az aradi direktor mosolygott:

— No akkor maga nem is fogja azt a tagot szerződtesni.

— Hogyan?

— Olyan drágára tartja az magát. Tudja meg, hogy a színész a direktorától kapott minden dícsérő szóért husz koronával többet kér.

Füredi igazgató elgondolkodott, azután leült írni. Levelet írt a bájos Halász Irénkének.

— Most, hogy jobban utána gondolkodok az ön alakításának — írta Füredi — be kell ismernem, hogy az egy egész sablonos alakítás volt.

MULATSÁGOK.

(=) Az aradi iskolatársnők szövetsége, a mely minden évben jótékony célu előadásokat tart: ezeknek tiszta jövődelmért szegénysorsú leánytanulók felségélyezésére fordítja, ez évben november 6-án tart ilyen előadást a szén Sztojka Anna, a zeneakadémia végzett növendéke és Telmányi Emil fiatal hegedűművész lépnek fel.

VÁROS ÉS MEGYE.

A vármegyei tisztségviselők nyugdíja. A köztisztviselőknek általános kívánsága, hogy lakbérök is számíttassék be nyugdíjokba. A vasutasok el is érték már ezt. Az államiaknak is határozott ígéretük van erre. A vármegyeieket illetőleg a vármegyeiek sorra statuálják ezt. Aradmegyeben is tért hódított már az eszme s már készülnek is annak kiviteléhez az előmunkálatok és számítások. A tervet a megye illetékes tényezői és közönsége melegen pártolja és hirszerint a belügyminiszter is; így sikere biztosra vehető.

VITA FORRÁS

SOSKUT VÁRMEGYE

Biztos gyógyszer: gyomor- és cukorbetegségeknél, köszvény hólyag- és vesebetegségeknél.

Félpohár VITA-forrás a gyomorfégést azonnal megszünteti.

A vállalat tulajdonosa: 2925

„CONSUM” kereskedelmi részvénytársaság

Budapest, VI., Teréz-körút 4. Telefon 10-13.

Főraktár: Nagy Farkas cégnél Aradon.

Kapható minden jobb fűszerüzletben és gyógyszerárban.

TÖRVÉNYKEZÉS

§ A zombori petíció. Budapestről jelentik: A Kuria I. választási tanácsa ma folytatta és befejezte a zombori petíció tárgyalását. A Kuria e hó 22-én, szombaton délelőtt tíz órakor hirdeti ki határozatát.

§ Az igazságügyi díjnyokok mozgalma. A bíróságok és ügyészségek díjnoki kara rég kéri helyzetének javítását. Készült is erre egy javaslat, mely szerint a díjnykokat átminősíteték havi díjasokká (kezelőgyakornok, segédkezelő, írógépkezelők), de sem fizetésüket nem emelik, sem lakbért nem terveznek részükre, létszámukat pedig csökkentik. Az átminősítés ellenben rájuk nevezetű határozott anyagi veszteséggel jár. E méltatlan elbánással szemben az egész ország igazságügyi díjnyokikara megmozdult és e hó 16-án Budapesten a Markó-utcai törvényszéki palotában nagy arányúnak ígérkező országos gyűlést tart, hogy a törvénzettel elleni tiltakozását fejezze ki s helyzetük méltányos és igazságos rendezését kérje. Az aradi igazságügyi díjnykok e tárgybán e hó 12-ikén tartottak egy értekezletet s tiltakozásuknak méltó kifejezést adva elhatározták, hogy az országos gyűlésen 6 küldöttel képviseltetik magukat.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

— Szüret a Hegyalján. Mánes, Győrök, Paulis és Kovaszine községekben már befejeződött a szüret. Az eredmény 25-30 hektoliter holdankint, sőt Kovaszineon 32-38 hektoliter között váltakozik. Ez magában véve kielégítő eredmény, de az előző évi mennyiséghez képest mégis gyenge. Ennek oka, hogy a jégverés, a fagy és peronoszpóra nagy károkat okoztak. A minőség azonban kitűnő. — Viágos, Galsa, Muszka, Pakots, Magyarád és Apatelek községekben is jobhára vége már a szüretnek. A termés mennyisége kielégítő, holdankint 30-40 hektoliter között váltakozik, minősége pedig kitűnő. Ennél fogva jók az árak is. A késői fagyok és a peronoszpóra, de különösen a jégverés nagy károkat okoztak. Ez az oka annak, hogy a termés mennyisége még egy egy vidéken is nagyon különböző. Sulin-

gyán és Apateken például két és harminc hektoliter között változik a termés holdankint, míg a Bohréta és Kisuri hegyeken várakozáson fölül holdankint 40 hektoliter körül van a termés.

— A Hungária szövőgyár munkásházai. Arad város közönsége készségesen járult hozzá, hogy Aradon egy mintaszerű nagyipari vállalkozás által a gazdasági élet erős lendületet vegyen. A Hungária tektiszt gyár teljesen berendezve felszerelve várja azt a pillanatot, hogy gépeit megindíthassa, és megkezdhesse üzemét. Mint azt megírtuk a gyár Gekweilerbe küldött huszonnyolc aradi leányt a szövőipari munka megtanulására. A gyár azonban ennél az első lépésnél nem áll meg. Nemcsak jó munkásokat akar foglalkoztatni, nemcsak megteremtteni akarja Aradon a tektiszt ipart, hanem azt fejleszteni is óhajtja. Ehhez pedig elengedhetetlenül az szükséges, hogy az ipartelepen foglalkoztatandó munkás jólétéről is gondoskodhassék. A munkásjóléti intézmények alapja pedig az olcsó és egészséges lakás. Ezt az intenciót tartja szem előtt az ipar fejlesztéséről alkotott törvény, az 1907. évi III. t. c., mely az ipari munkásházak megteremtésére ad módot a törvényhatóságoknak. A Hungária tektiszt-gyár részvényiársaság azt kéri a várostól, hogy legyen segítségére a munkásházak megteremtésénél. Nosner Aladár és Loránt Emánuel ma egy igen kimerítő és minden pontjában helytálló beadványban adták ezt tudtára a törvényhatóságnak, melyről ehhez a város érdekét első sorban szolgáló szociális intézményhez a következő mérsékelt és teljesíthető segítyt kéri:

1. Az 1907. évi III. t. c. által megengedhető pénzbeli segély helyett a munkásházak építésének céljaira azon 17 kat. hold terület engedessék át méltó árban, mely a gyártelep északi részén húdik el. 2. Az építendő házak részére állandó házadómentesség, amint az a fentidézett törvény végrehajtási utasításának 12 ik szakaszában körül van írva, nevezetesen engedje el Arad szab. kir. város közönsége az ezen házadó után járó községi pótdadót, utadót és a kereskedelmi és iparkamarai illetéket, általában mentesítse a munkásházakat minden szolgáltatmány és teher alól. 3. A munkástelephez vezető legalább egy ut kikövezését és megvilágítását és végül 4. A vízvezetési hálózathoz a munkástelepig való kibővítést. Azt hisszük, hogy ennek a nagy horderejű kérdésnek a megvalósítását a törvényhatóság örömmel fogja segíteni.

— Kiállítás Temesvároft. A „Temesmegyei Gazdasági Egyesület” által rendezett országos baromfi, bor és helyi tengeri kiállítás tegnap — október 15-ikén nyílt meg. Mint a kiállítás címe is mutatja, az egész kiállítás három részből áll, illetve még ezen kívül nagy számu megőgazdasági gépet is láthatunk a kiállításon, melynek ügyes beosztása, nagy és tanulságos anyaga nemcsak a hozzáértő gazdaközönséget érdekelheti, hanem a laikusoknak is sok látnivalót nyújt. A kiállítás még október 16. és 17-ikén lesz nyitva a vasúti állomáshoz közellevő polgári löveggyel helyiségben.

— Az illetékügyi törvények és szabályok reformja. Lukács László pénzügyminiszter még előbbi minisztersége idején vette tervbe az illeték törvények és szabályok revízióját és kodifikálását. Nagy szükség volna erre, mert e törvények utvesztőjében az adózó közönség egyáltalán,

az a szakmában dolgozó tisztviselők is alig-alig tudnak eligazodni. A régi törvény a megváltozott és fejlődött kereskedelmi és életviszonyoknak ma már meg nem felelő, a mai viszonyokhoz képest túl rideg és szigorú egyfelől, másfelől pedig teljesen hiányzik belőle a ma minden téren tért hódító progresszivitás. A kezelési szabályok ösdisága és tulburokratizmusa pedig úgy a nagyközönség mint a pénzügyi hatóságoknak csak indokolatlan időpazarlást és felesleges munkát okoz. Mintegy 10 évvel ezelőtt megis kezdődtek a revízió előmunkálatai, de mintsok más igazán közérdekű dolog, ez is szépen elaludt. Lukács pénzügyminiszter most újból s úgy látszik kellő eréllyel vette kezébe a revíziót. Az előmunkálatokhoz az illeték kiszabási hivataloktól már az összes adatokat beszerezte s a revízió munkálataira egy külön ügyosztályt szervezett. Maradandó emléket állítana Lukács pénzügyminiszter és kormánya magának, ha a revíziót mielőbb befejezné s az újonnan kodifikált törvényt életbeléptetné. Hálás lenne ezért nemcsak az adózó közönség, de maguk a pénzügyi tisztviselők is.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

Távirati tudósítás.

Budapest, október 15.

Amerika $\frac{1}{2}$ al olcsóbb kínálat, vételkedv korlátozt, 15 ezer mm. változatlan.

... 50 kilogramm... ..

	1910. októberre	10.50	10.51	10.54	10.55
Buza 1911. áprilisra	10.46	10.47	10.47	10.48	
Buza 1910. októberre	7.80	7.81	7.80	7.81	
Rézs 1911. áprilisra	7.85	7.86	7.86	7.87	
Tengeri 1911. májusra	5.48	5.49	5.49	5.50	
Zab 1910. októberre	8.01	8.02	8.00	8.01	
Zab 1911. áprilisra	8.32	8.33	8.32	8.33	

A Temesvári Lloyd-Társulat

terménycsarnokának hivatalos árjegyzése.

Távirati tudósítás.

(Árak 50 kilogrammonként keresztes értékben.)

1910. Okt. 15.

Buza (szokvány-minőség):

75 kilogrammos uj ...	9.20—9.25
76	9.30—9.35
77	9.40—9.45
78	9.50—9.55

Buza (Temesvári keresztes. ára):

75 kilogrammos uj...	9.10—9.15
Rézs uj...	6.65—6.70
Árpa uj...	6.50—6.55
Zab uj...	7.20—7.25
Tengeri régi...	5.75—5.80

Budapesti értéktőzsde. (Táv. jelentés.)

— Okt. 15 —

Magyar aranyjárdék 4%	111.80
Magyar koronajárdék 4%	81.80
Magyar koronajárdék 3 1/2%	81. —
Magy. földterh. kötvény 4%	92.25
Horvát-szlavon földterh. kötv. ny.	94. —
Magyar nyereséysorsor. kölcsön	325. —
Ungarszab. és szegedi sorsor. kölcsön	155. —
Osztrák járadék papírbaz.	93.10
Osztrák járadék ezüstbe	96.75
Osztrák járadék aranyban	113.50
Osztrák koronajárdék 4%	93.10
1900. évi osztrák államsor. jegy	180. —
Osztrák-magyar bankreszvény	19.07
Magyar hitelbank-reszvény	859.25
Osztrák hitelintézet. részvény	669.50
Osztr.-magy. államvasuti részvény	759.50
20 frankos arany (Napoleonkor)	18.07
Német birodalmi marka	117.60
London vista	240.52 1/2
Paris vista	95.32 1/2
30 márkás arany	23.50

Budapesti kőbányai sertéskereskedelem.

— Okt. 15. —

Magyar elsőrendű: Öreg nehéz páronként 400 kilogrammon felül súlyban — fillérig; közép páronként 300—400 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felül súlyban 147—149 fillérig; fiatal közép páronként 251—320 kilogrammig terjedő súlyban 152—154 fillérig; könnyű páronként 240 kilogrammig terjedő súlyban 160—164 fillérig.

Sertéselészék: okt. 15. napján volt készlet 32384 darab, okt. 13. napján felkajtatott 167 darab, okt. 13. napján elszállított 606 darab, okt. 14. napjára maradt készletben: 32395 darab.

A hízott sertés áruirányzata kellemes.

Felolós szerkesztő:

BOLGÁR LAJOS

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Vasárnap, 1910. évi október hó 16-án:

Déltűn 3 1/2 órakor mérsékelt helyárakkal:

Luxemburg grófja.

Operette 3 felvonásban. Írták: A. M. Wilner és Róbert Bodanszky. Fordította: Gábor Andor. Zenéjét szerette: Lohár Ferenc.

SZEMÉLYEK:

Reneé	Beregi S.	Mencsikoff	Herold E.
Basilovics	Heltai Jenő.	Pavlovics	Vihari Béla.
Kokozov Stára	Benkőné.	Pélegria	Mázor F.
Brissard	Vass Jenő.	Saville	Szabó Lajos.
Dióder Angella	Wlassák V.	Boulanger	Szabó L.
Vermont	Diósy Nusi.	Lavigne	Polgár Béla.

Kezdete déltűn 3 és fél órakor.

Este 7 1/2 órakor, rendes helyárakkal

A) bérlet.

A) bérlet

Szép Heléna.

Operette 3 felvonásban. Írták: Meilhac Henrik és Halévy Lajos. Zenéjét szerette: Offenbach Jakab.

SZEMÉLYEK:

Páris Priamos	Huszár K.	Cchalchas	Heltai Jenő.
Menelaos	Polgár S.	Achilles	Kulcsár L.
Heléna, neje	Diósy Nusi.	I-ső Ajax	Delly Lajos.
Agamemnon	Ladislav J.	II-dik Ajax	Vass Jenő.
Clytemnestra	Benkőné.	Bachis	Lászi Etel.

Kezdete este 7 és fél órakor.

URÁNIA SZÍNHÁZ.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Műsor 1910. okt. 16-án, vasárnap:

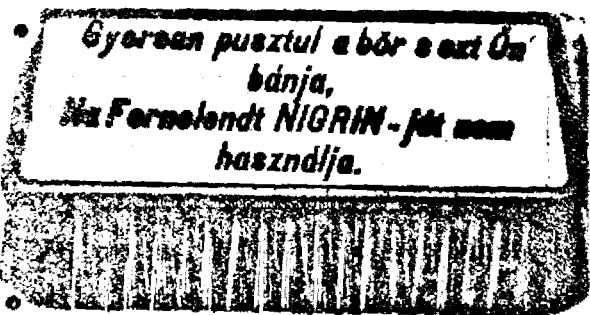
1. A pillangó Hamoros. — 2. Egy hü pajtás. Dráma. — 3. Bombay és vidéke. Látványos. — 4. A mintá házmaster. Humoros. — 5. Egy kovác. és a király. Dráma. — 6. Ká-ba veszett cselszövés. Humoros. — 7. A feltékenység öröktje. Dráma. — 8. Amerikai boxelő verseny. Sportkép.

Előadások 3 órától kezdve

Utolsó előadás este 10 órakor.

Helyárak: I-ső hely 1 kor., II-ik 80 fill., III-ik 60 fill., IV-ik hely 40 fill., V-ik hely 20 fill.

NYILTÉR.

6885

A világ legelegánsabb, legszebb, leglaposabb és legpontosabb órája

„Schild Frères Co” Granges Schweiz.

Aradon csakis

Weinberger Ferenc, Grallert és Fia és Assael H. és Fia
uraknál kaphatók.

A Hölgyközönség

szíves figyelmébe!

Legolcsóbb árak!

Kizárólag
elsőrendű gyártmányok

mindennemű

311

bel- és külföldi pipere

különlegességek és

háztartási cikkekben.

Arcz-cremek,
Hölgyporok,
Kézfinomítók,
Szappanok.

Hajfestékek,
Hajvizek,
Hajporok,
Brillantínok.

Illatszerek,
Illatos porok (Sachet),
Kölni vizek,
Szoba illatok.

Hajkefék,
Hajtük,
Fésük,
Hajgöndörítők.

Fogkefék,
Fogpaszták,
Fogporok,
Szájvizek.

Körömpaszták
Körömaillok
Köröm vizek,
Köröm olajok, resze-
lők és polsók

Legfinomabb angol rumok és orosz teák,
francia cognac, likörök és likőreszenciák,
valódi hollandi cacao porok, gyermek-tá-
pszerek és huskivonatok.

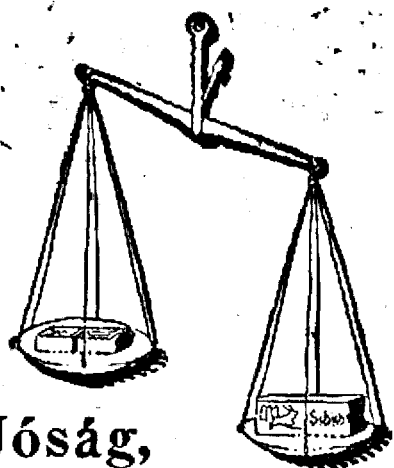
Szivacsok, szivacsálók és mosdóruhák,
parketpaszták, parketviaszok és fényesítő
kefék, ruha, fém, cipőtisztító szerek, stb.
Gummiárak, kötszerek és betegápolási cikkek.

Hánsz Nestor

Vöröskereszt Drogeria

Arad, Weitzer J.-u. 2.

Városi és megyei telefon 455. sz.

Jóság,
ár és
súlyra

kell a szappan összehasonlításánál és
bevásárlásánál ügyelni. A világ egy
szappana sem éri el a

Schicht szarvas szappanát

minden jó tulajdonságában, tiszta-
ságában, mosóképességében, lágyasá-
gában és olcsóságában.

Számtalanszor bevált

MATTONI FÉLE
GISSHÜBLER
SAVANYUVIZ

A legújabb
hűtőszereknél és
hővezetőkénél,
mint a hűtőszerek
megkötő szor.

AZ ARADI KERESKEDŐK KÖRE HELYESZKÖZLŐ OSZTÁLYÁNAK heti kimutatása.

Hivatalos helyiség Szabadság-tér 7. sz. I. em.
Telefon 294. sz. Telefon 294. sz.

Hivatalos órák: délelőtt 9—1 óráig.
Videki megkeresésekre — azoknak, a kik a
körnek nem tagjai — csak válaszbélyeg ellené-
ben válaszolunk.

1910. október hó 15.

Keresünk:

Aradra: gyors- és gépirónót.
Videkre: egy kereskedelmi iskolát végzett
gyakornokot, 6 fűszer, rőfös és rövid, 2 vas és
fűszer, 4 rőfös és divat és 6 vegyes szakma-
beli magyar, román és részben német, tót és
szerb nyelvismérettel bíró segédet.

Alánlunk:

Több évi gyakorlattal bíró irodistanót, 4
fűszer és csemege, 2 vegyes, 1 vas és fűszer,
3 fűszer és rövid, 1 rőfös szakmabeli segédet
és 1 tanoncot.

Az elhelyezés teljesen díjtalan; az Aradi
Kereskedők Köre tagjai előnyben részesülnek.

AZ ARADI KERESKEDŐK KÖRE
HELYESZKÖZLŐ OSZTÁLYA 301

Klein Sándor, Keppich Zsigmond,
titkár. igazgató.

Herczeg Róza

elvéllal

ének- és zongora tanítást a legmagasabb kiképzésig.

Magánéneket egyes, valamint csoport órák-
ban, házbán és házon kívül.

Értekezhetni: Szabadságtér 13. sz. II. em.
ajtó a. Délelőtt 11—12-ig 3433

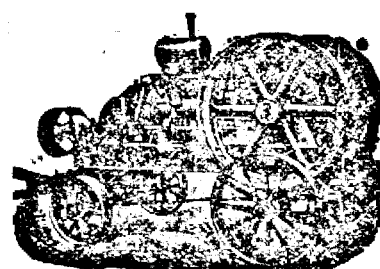
GUBER FORRÁS
A LEGKÖNY-
NYEBBEN
EMÉSZTHETŐ

ARZÉNES VIZ
VÉRSEGENYSÉG SÁPKÖR
IDEGGYENGESÉG
ÁLMATLANSÁG
ÉS MINDENFÉLE GYENGESÉGI
ÁLLAPOTOKNÁL ADHATÓ

6849

KAPHATÓ: GYÓGYSZERTÁRAK, DROGERIAK
ÉS ÁSVÁNYVÍZKERESKEDESEKHEZ

Ügynökök keresetnek

Ügynökök keresetnek

EREDETI „CHRISTOPH“!

benzin szivógáz-motorok, lokomobilok és
NYERSOLAJ-MOTOROK

ma az első helyen állanak. 6818

:: A „CHRISTOPH“ név garancia. ::

75 éves kísérletek és tapasztalatok eredménye.

Kérjen árjegyzéket

DÉNES B. motorspecialista
cégétől ::

BUDAPEST, V., Lipót-körut 15.

Közhűgés, rekedtség és hurut ellen nincs jobb a

Réthy-féle czukorkánál

Vásárlásnál azonban vigyázzunk
és határozottan RÉTHY-félét kérjünk, mivel
sok haszontalan utánzata van.

1 doboz 60 fillér.

6788

Csak RÉTHY-félét fogadjunk el!

Következő

ujdonságok

érkeztek

KERPEL IZSÓ

90,000 kötetes

kölcsonkönyvtárába:

Falk Zsigmond: Repülünk, Pröhle Vilmos: Napkeletről. Zsoldos Dezső: Higlife: nők a kultúrában Tonelli Sándor: Angolok és amerikaiak Caine Hall: A vörös Jazon. Műveltség könyvtára VII: Az ó- és középkor története. Gréville H: A milliárdos. Grath H. M.: A szerelem bolondja. Erdős Renée: Norina, A Holnap új versei. Glyn Elinor: A szirteken túl. Gydings Franklin Henry: A szociológia elvei. Merriman Seton Henry: A bársony-keztű. Jánosy Aladár: Emlékiratai. Igazság a Haverda pörben. Herczeg F.: Szelek szárnyán. Tábori K: Bűn és szerelem, Bölsche: Szerelem az élők világában, Laskadio H.: Kokoró, Egy önkéntes naplója, Palásthy M.: Baccarat Öfel-sége, Szomory: A nagyszony. Szomaházy: Mesék a huszadik századból, Vera: Egy leány naplójából, Szikra: Judith, Bataillie, Henry: A botrány.

Németben: Ballestrem A.: Ihre Majestät, Lee Jennette: Onkel William, Gersdorf A.: Das Paradies der Erde. Stratz Rudolf: Die Faust des Riesen. Hart Hans: Liebesmusik, Heimbürg: Der Stärkere, Strindberg: Schwarze Fahnen, Herzog: Der Adjutant, Skowronnek R.: Mein Vetter Josua Lindau Paul: Der Agent, Strindberg A.: Legenden. Klinkowstroem: Das Hohelied des Lebens, Schirokauer A.: Im Schatten, Hart Hans: Vom trotzigsten Sterben, Ballestrem: Um eine Königskrone, Viebig: Kinder der Eifel, Herold: Die Okella, Hart Hans: Das heilige Feuer, Becker K.: Hans im Glück, Dávid: Der Übergang, Karlehen: Fräulein Tugendtschön, die edle Gouvernante, Wolters: Verlobungsfieber, Busse C.: Lena Küppers. Höcker P. O.: Die Sonne von St. Moritz, Saager A.: Drei mal hundert Teufel! Schlicht: Der Schwipp-leutnant.

Kölcsondíj: havonként 1 korona
20 fillér vagy kötetenként fi-
retve 8 fillér.

kéls a leggyelmesebb kiszolgálásban
részesülnék.

A zenemű-kölcsontár

Is meglepő szp

ujdonságok érkeztek:

Zenekölcsontári díj havi 1 kor. 40 fill.,
vagy füzetenként 14 fill.

Legujabbak: Zerkovitz: Pán szerelme. Jó parthie a Grüner Marcsa. Szájad. Weiner: Nem szabad! Erbé: Ha majd a levelek lehullanak. Rubens: Balkáni hercegnő. Jarió: Muzsikusz leány. Scott M.: Nem, nem. Zerkovitz: Látja maga milyen... Hull' falevél. Weiner: Mier nem tudok találni... Erbé: Mária, Ehrlich M.: vegyél nekem egy monoplant. Fráter L.: Mier nem születettél a mi faunkba... Biró uram... Wener: Zsur-szirén. Szendy: Hej: Jucza Panna. Delmet: A kis masamód Nelson R.: Duda kisasszony, Lehár Ferenc: A luxemburgi gróf, Csokonai: Cabaré, Frigyes: Dalok a hervadásról.

Egyes könyvek és egész
könyvtárak vétele; könyv-
tárak kiegészítése és
berendezése

KERPEL IZSÓ,

könyv-, zenemű és papír
kereskedése Aradon.

SZULTÁN FERRAS

A húgyhajtó és húgysavoldó
vizek királya. •bőr- és dús
lithion-tartalmú ásványvíz.

Kiváló vegyi összetétel következtében
sikerrel alkalmazható vese-, húgykő-
és hólyagbajok esetében, valamint
cukorbetegségekkel, csúszos bántal-
maknál; továbbá a légző- és emésztő-
szervek hurutos bajainak gyógyítására

Igazgató: Budapest, IV. Ferenc József rakpart 72.
Kötkeselő: EPERJES.

Főelárústók Aradon: Dör Gusztáv, a városháza
szemben, telefon 118. Nagy Farkas, telefon 268
Fejér Gyula, telefon 71. sz. 281

TANTAL-LÁMPA

a legjobb fémszálas
:: izzólámpa. ::

ÁRAMMEGTAKARÍTÁS kb. 80%.
FEHÉR FÉNNYEL ÉS. HÁZKÖD-
SOKNAK ELLEN ÁLL. ISM. TARTÓS.
MINDEN HELYZETBEN KIFOGÁS-
TALANUL ÉS. NAGYOBB RENDE-
LÉSEKNEL NAGYAS ERGDMÉNY.

Megrendelhető: 6676

Magyar-Siemens-
Schuckert-Művek-nél
Bpest, V., Lipót-körut 5.

Védjegy: „Horgony”

**A Liniment. Capsici comp.,
a Horgony-Pain-Expeller**

egy régióának bizonyított háziszere, mely már sok év
óta legjobb bedörzsölésnek bizonyult köcsvényeinek,
csúszásnak és meghűlésnek.

Figyelemre: Silány hamisítványok miatt be-
vásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan eredeti
vegyet fogadjunk el, mely a „Horgony” védjegyével
és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van
csomagolva. Ára üvegekben K.-80, K.1.40 és K.2.-
és ögyszóráván minden gyógyszerárban kapható. —
Főraktár: Török József gyógyszerésznél, Budapest
Dr. Richter gyógyszerár az „Arany oroszlánok”,
Prágában, Elisabethstrasse 5. nem.

A lehető
leggyorsabban
tisztít fáradtság
nélkül.

A világ legjobb
tisztítószere.

Kapható Aradon: Braun N. A., Daimel
Lajos, Dürr Gusztáv, Fejér Gyula,
Guttmann Samu, Hánsu Nestor, Hege-
düs Gyula, Lázár Gyula, Meer Mór,
Nagy Farkas, Németh J., Szabó Albert,
Steinitzer N., Weiss Dávid, Rothstein
Mór. 8682

NOXIN

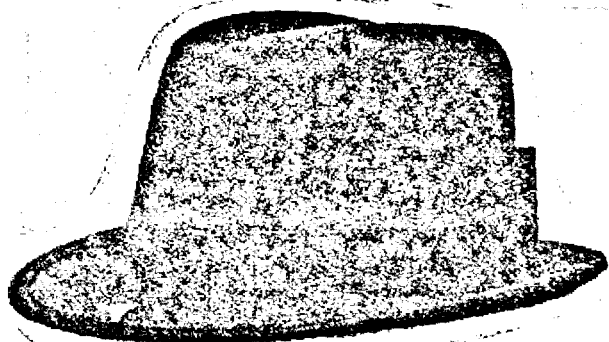
Minden jobb üzletben kapható.
HOCHSINGER TESTVÉREK BUDAPEST.
Főraktár: Aradon: LORENZ KÁROLY urnál,
Ferry-utca, Nádasdy-palota. 6708

Rohitsi

Tempel
Styria
Donati

Legdusabb,
természetes magnézium-
glaubersósforrások.

Főraktár Magyarország részére: Hoffmann József
Budapest, V. Báthory-u. 8. 8665

Alapítva: 1860.

Telephon: 213.

Őszi idényre! Elegáns és tartós kalapok

a legutóbbi divat formákban
páratlanul álló választékban

MÜNZI.

uri-divat üzletében

8447

a legjobban beszerezhetők!!

kifutó fiu

azonnal felvétetik.

1868. óta fényesen bevált

BERGER-FÉLE GYÓGY-KÁTRÁNY-SZAPPAN

G. Hell & Co. gyártmánya.

Kiváló bőrel orvosok ajánlatára Európa legjobb államában is-nyes eredményekkel alkalmazták

mindennemű bőrküritések

főleg krónikus és pikkelysömör és élő bőrküritések, továbbá reuma, orr, fagyfakadás, fejbőr- és szőrtüszők ellen. Berger kátrány-szappan 40 százalékos fakátrányt foglal magában és lényegesen eltér a kereskedelemben forgó egyéb kátrány-szappanoktól. Makacs bőrbajoknál alkalmazták a nagy hatással.

Berger-féle kátrány-kénszappant

Is. Enyhébb kátrány-szappan gyártást, a bőr tisztáltsággal ellen, a gyermekek bőr- és fejbőr-kiütés ellen, valamint minden-napi használatra mint fejbőr- és fejbőr-kezelő- és fűrés-szappan szolgálnak.

Berger-féle glicerín-piperesszappan

melyben 35 százalékos glicerint tartalmaz és a mely illatosság van. Kiváló bőrpótló szerként használják továbbá kitűnő szappannal.

Berger-féle borax-szappant

Is pedig párszennék, napégés, szepők, elődők és más bőrbajok ellen.

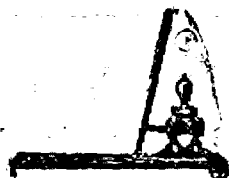
Ára darabonként minden fajtból 70 fillér, használati utasítással együtt. Kérjen a vásárlásnál nyomtatott Berger-féle kátrány-szappanokat és borax-szappanokat, G. Hell & Co. gyártmányait és vigyázzon az ill. ábrázolt védjegyre és a mellette lévő cégjelzésre, mely minden csukán ott kell hogy legyen.

Kitüntetve Booschen 1883-án díszokmányával és a parisi 1889. évi világkiállításán arany éremmel.

A Berger védjegye minden más gyógy- és higiénikus szappanok a hozzájárulást használati utasításokon fel vannak tüntetve. Kaphatók minden gyógyszerüzletben és szabványos üzletben.

Nagyban: G. Hell & Comp., Wien, I., Miberstr. 8. Magyarországi főraktár: Török József gyógyszer-tára, Budapest, Király-u. 12. Thellmayer J. & Seta, Zrínyi-utca. Kochmeister Fr. utoda, Hódmezőközség, Molnár és Moser dr. guisták, IV., Károlyi-utca 51. szám. Detsányi Frigyes dr. apia, Mátyás-kál-utca 2. Kiosztóiban Magyarországon összesen 47-ny az utasítván.

Raktár Aradon: G. Földes Kelemen, Hajós Árpád és Rozsnyay Mátys gyógyszerész urak-nál, Vajtek és Weisz droguériájában és kapható az összes hazai gyógyszerárakban. 1462

Borszivattyú Tömlők Kutak Fecskendők

legelőnyösebben szállít

Kovács Soma és Tsa

ARAD, gépudvar. 6751

Értesítés!

Van szerencsénk úgy a helyben, mint a vidéki nagyszerű közönséget tiszteltet értesíteni, hogy Aradon, Bockó-utca és Háltér sarkán, a Rákóczi-kávéházzal szemben egy teljesen újonnan berendezett

mosó és fényvasaló intézetet
nyitottunk.

Elvállalunk minden a szakmába vágó munkákat, u. m.: gallérokat, kézelőket, fűrlingeket és bármilyen fehérneműket, melyeket hőférrre mosunk. — Egyben tudatom a n. é. közönséggel, hogy 5 éven át a Müller-féle vegytisztító gyár gőzmó-soda osztályának vezetője voltam s így abban a helyzetben vagyok, hogy a legnagyobb megelégedésre szolgálom ki b. rendelőimet. — A n. é. közönség szíves jóindulatát és támogatását kérve vagyunk kiváló tiszteltet.

Apró István és Társa
tulajdonosok. 449

Gróf Potocki uradalom Gurahonecon

ajánlja kitűnő minőségű

1858

2 éves száraz I. osztályu bükkszás és dorongfáját

mindenkor a legméltányosabb árak mellett.

UGYANOTT KAPHATÓ

szőlőkaró, erdei és mezei talpfa.

Mérlegképes könyvelő

perfekt magyar levelező K. 200. — havi kezdőfizetés-sel kerestetik

Holländer és Révész

gőzmalmában CSERMÖN.

Gabona és malomszakmában jártasak előnyben
részesülnek. 3840

ARADI ZENECONSERVATORIUM (Szabadság-tér 21. sz.)

Tanári kar:

Műtermüller József: zongora, gordonka, kama-razene, össyhangzattan, (utóbbi kívánatra, de az Orsz. M. Kir. Zeneakadémiára készülőknek kötelező.)

Műtermüllerné Lengyel Erzsébet: zongora és zeneelmélet.

Weichhart Aurora: magánének és énekkar iskola.

Mühlhaus Gáspár: hegedű,

Bayer Bettelheim Ida: felügyelő, zongora és zeneelméletet tanít.

A fenti tanerőkön kívül az intézet hegedűmű-vészt is fog szetződtetni.

Előkészítő tanfolyamok az Orsz. M. Kir. Zeneakadémia vizsgáira.

A rendes tanításban az intézet az Orsz. M. Kir. Zeneakadémia hivatalos tantervét és tanmódszerét követi.

Tandij havonként 10 korona. Beiratási
dij 6 korona.

Műtermüller József, igazgató.

31457/2—1910. szhoz.

Arverési hirdetmény.

Az aradi kir. járásbírósnak 1910. évi a fenti sz. végzése következtében Dürer Gusztáv özvegy javára 2400 kor. tőke követeles, ennek 1910. évi július hó 8 napjától járó 6%-os kamatai és eddig 172 kor. megállapított költségek erejéig lefoglalt és 1842 kor. 95 fillérre besült üzleti berendezések, gyarmat áruk, és egyéb ingók — Aradon Kápolna-utca 8/a sz. házban 1910. évi október hó 10 napjának délután 3 órakor nyilvános árverésen legtöbbet ígérő vevőknek elfognak adadni.

Ezen árverés Nagy Farkas cég javára 950 kor. 75 fill. tőke és jár. iránt is elrendeltetnek.

Arad, 1910. évi október hó 8.

Najmányi Béla
kir. bírósági végrehajtó.

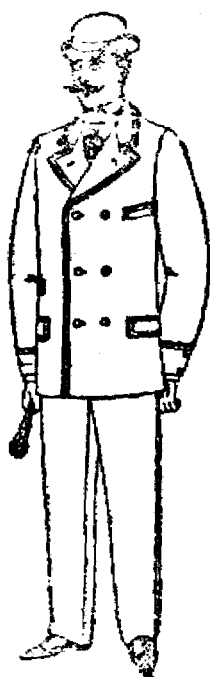
3861

Horváth Flórián

uj angol uri-szabó üzlete

Aradon, Deák Ferenc-utca 40.

(Dr. Winter-féle ház.)

Értesitem a nagyrőmü közönséget, hogy Aradon, Deák Ferenc-utca 40. sz. alatt egy a mai kor igényeinek megfelelő

angol uri-szabó üzletet
nyitottam,

hol legdivatosabb szabásu uri ruhákat a legfinomabb szövetekből olcsó ár mellett készítek.

Állandó nagy raktár bel- és külföldi szövet újdonságokból. Miután csak legnagyobb gyárokkal állok szerződésben és készpénzzel vásárolok, úgy abban a helyzetben vagyok, hogy már 60 kor. tól kezdve szép és divatos öltönyt vagy felöltőt készítek.

Pontos kiszolgálás. Olcsó szabott árak részletfizetésre is. Szíves partfogást kérve, maradtam

kitűnő tisztelettel 3857

Horváth Flórián uri-szabó.

battonyai vásár

október 29. és 30-án

lesz megtartva mindenféle jószágfelhajtással.

3866

Vásári bérlő.

Battonya (Csanádm.)

~~~~~

Pályázati hirdetmény.

Aradmegyei közkórháznál a mosásnak vállalati uton történő biztosítására pályázatot hirdetek.

A mosás kézi erővel történik és a következő ág és ruhaneműkre vonatkozik: ing, lepedő, szalmazsák, takaró pokroc, téli és nyári köntösök.

A mosáshoz szükséges minden helyiséget, edényeket, mosószert és tüzelő anyagot a kórház szolgáltatja, ellenben vállalkozó tartozik a mosást, szárítást, mangorlást és hajtógatást saját munkaerejével végezteni.

Pályázók felhivatnak ajánlatukat 1 kor. bélyeggel ellátva zárt borítékban az egységárak pontos megjelölésével az aradmegyei közkórház igazgatóságához közvetlenül vagy postán f. évi október hó 30-ig, beadni.

A vállalat szerződésileg biztosított és tartozik vállalkozó 600 korona értéknek megfelelő biztosítékot letétbe helyezni.

3871

Kórházi igazgatóság.

Aradi Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság.**Meghívás.****Az Aradi Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság**

t. részvényeseit a folyó évi október hó 30-án délelőtt 10 órakor az intézet helyiségében
(Andrássy-tér 21. szám I. emelet) tartandó

rendkívüli közgyűlésre

ezennel tisztelettel meghívjuk.

Tárgysorozat:

1. A közgyűlési jegyzőkönyv hitelesítésére két részvényes kiküldése.
  2. Az igazgatóság javaslata 7500 darab 160 korona n. é. új részvény kibocsátása által az intézeti részvénytőke 2.400.000 koronáról 3.600.000 koronára való felemelése tárgyában.
  3. Az alapszabályok 4. 28. és 137. §-ának módosítása.
  4. 3 igazgatósági tagnak megválasztása 3 évre.
  5. Felhatalmazása az igazgatóságnak, hogy az elfogadott alapszabálymódosításokon a kir. törvényszék részéről esetleg megkívántatott változásokat az igazgatóság saját hatáskörében eszközölhesse.
- Azon tisztelt részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni óhajtanak, felkérem, hogy az alapszabályok 19. §-a értelmében részvényeiket folyó évi október hó 27-ig az intézet pénztáránál tértívenny ellenében letéteményezni szíveskedjenek.
- Arad, 1910. évi október hó 16 án

3883

Az igazgatóság.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Ánykámnek.

Multkor írtam, írjal és írok. Igán. Tied. 3865

Fiatal mé-nők,

ki most jött Aradra, egy fiatal hölgy ismeretséget óhajtja. Levelek szerdáiig bezárólag a kiadóhivatalba küldendők „Állandó barátság” jelige alatt. 3870

Zálogházból

kiváltott arany, ezüst- és gyémánt-ékszereket vesz és elad Farkas Streicher Arad, Tököly-tér 1. 3874

Különléte

Hordó dugók

(kőris, tölgy és hársfából)

a legjobb minőségben és jutányos árban kaphatók: 3807

BAUER GYULA

Arad, Minorita-palota

Eladó

Aradon Gaál László-utca 9. számú ház kedvező feltételek mellett. Bővebbet ugyanott. 3872

„Élő”

párizsi divatalbum 1000 ábrával Kor. 2.—raktáron. Tolnai Világlapja bérletben vagy zámonként díjtalanul házhoz szállítva. 100.000 kötetes kölcsönkönyvtár; legpontosabb kiszolgálás. — Krausz Paulin Színházépület. Telefon 511. szám. 511

Vicsay-utca 12. sz.

10%-ot jövedelmező földszintes ház elköltözés miatt eladó. Bővebbet ugyanott a tulajdonosnál. 3867

Lakás kiadó

november 1-től Sárosi-utca 5. szám alatt egy négy és egy 5 szobás lakás kiadó. Értekezni lehet Fenyő Károly építészeti irodájában Kazinczy-utca 11. 3862

Lakás.

2 utcai szoba, konyha, zárt folyosó, esetleg gyümölcsös kerttel kiadó. Demeter-utca 111/a. 3846

Értekezni tett íjv.

gyógyszerész gyakornoknak ajánlik Aradra vagy Aradhoz közel. Cim a kiadóban. 3864

Kiadó szoba!

Egy kétszobás utcai szoba hozzá egy éléskamra az első emeleten külön bejáratú 1-ső novemberről kiadó Bővebbet a háztulajdonosnál, Szent Pál-utca 8. sz. 3844

Kiadó

egy utcai emeleti 2 szobás lakás fürdőszobával s minden mellékkelviségekkel együtt nov. elsejétől Kossuth-utca 35. sz. alatt. 3869

Kiadó

egy modern 3 szobás utcai lakás fürdőszobával, november 1-től Kossuth-utca 40. sz. alatt. 3868

Házvezetőnőnek

ajánkozik fiatal nő, ki minden házi dologban teljesen gyakorlott. Elmegy esetleg idősebb házaspárhoz, avagy magányos urhoz mint házi ápolónő. Cimeket kér a kiadóba.

Kereskedősegéd.

Egy fiatal fűszeres és egy szaképzett vasárnap segéd azonnali vagy november 1-ére való belépésre alkalmazást nyer. Holänder Samuel fia cégnél, Csermő. 3836

Házvezetőnői állás

elfogad középkori urinő jobb házaknál vagy plebánián, helyben úgy mint vidéken. A háztartás és a kézimunka minden nemében jártas, magyarul és németül beszél perfect. Bővebb felvilágosítás kapható Schwartz F. urnál Weitzer János-utca 2. szám, 1. emelet, Minorita-palota. 3833

Egy vidéki

14 év óta fennálló jó forgalmu szatócse-üzlet azonnal is eladó. Cim a kiadóhivatalban. 3761

Ház eladás.

Ujaradon a Rozália-utca 9. számú ház szabad kézből azonnal eladó. 3778

Felschmann Zsófia

szülésznő, masször lakása Ferdinánd-utca 7. 3875

Hímzési munkák

fehér és színesben legfinomabb kivitelben, mérsékelt árban elfogadottnak Szent Pál-utca 9. alatt az udvarban jobbra. 3745

Ka cigarettázik

használon Progress szivarkahüvelyt 100 drb. 26 fill 1000 drb K. 240. Egyedül kapható Ingusz I. és Fia könyv- és papírkereskedésében Arad, Andrassy-tér 16. és Weitzer János-utca. 1651

Egy egészen új

teljes uri szoba berendezés függönyvel egy salon lámpával (villanycsillár) együtt elköltözés miatt eladó Cima kiadóban. 3884

Kiadó

egy kétszobás lakás november elsejére, és egy butorozott szoba azonnal kiadó Szent Pál-u. 7. szám. 3882

Egy szép nagy raktár

Andrássy-tér 15. szám alatt kiadó. Bővebbet Hammerschlag dohany tőzsdében. 3885

Szakácsnő kerestetik

egy tisztí étkezde számára. Ajánlatok a cs. kir. 88. gyalogezredhez Arad-vár küldendők. 3851

Nagy uri modern lakás

új házban kiadó. Karolina-utca 8. szám. 3855

Őszi Divat Album

utcai, házi toilette, costum, blous és alj, valamint gyermekdivat album Összesen 900 divatképet tartalmaz a vaskos 70 oldalas könyv, ára 2-50. Kapható Ingusz I. és Fia könyv-, zenemű- és papírkereskedésében Arad, Andrassy-tér 16. és Weitzer János-utca. 671

Csemege szálló

legfinomabb zamatú, kicsinyben 64 fillér, nagyban 60 fillér kilogrammonként árban ajánl: Hámorygazdaság Arad, Deák Ferenc-utca 8. szám. 3773

Kész kerekákat

7-8-9 kor., hajlított löcsöket kor. 1.20-1.40, és mindenféle kocsi-alkatrészeket jutányosan szállít Geiszl jármű- és faárú-gyár Miksa-utca 2-8. 2504

4 magyar hold szálló

Gyórokon, a motor megálló közelében, szép termés rajta, új kolnával és az összes új kellekekkel más vállalat miatt azonnal eladó. Cim Titizer Andras Arad-Gáj, gözmalom tulajdonos. 3018

Aki a Réval Nagy Lexikonát

megvenni óhajtja attól átveszem a már elavult Pallas Lexikont. A Réval Lexikont részletfizetésre is szállítom. — Veszek legmagasabb árban egész könyvtarakat és hangjegyeket, 90.000 kötetes kölcsönkönyvtár és 80.000 kötetes zenemű-kölcsönző intézet. üzleti könyvek gyári raktára. Kerpel Izsó könyves papírkereskedése, Aradon. 525

Házmeester párt,

gyermektelent, lakás és fizetés mellett keresek. Az asszony szobaleányi teendőkhöz értsen. Levelek „Tiszta és megbízható” cím alatt a kiadóba. 3876

Eladó

kényelmes, csinos ház villannyal 3600 frtért előnyös feltétellel. 1 fényezett ágy betéttel, 4 plüsch zsölye, képek, arany fülbevaló. Cim a kiadóban. 3875

Szakácsnő,

ki csendőrnél, pénzügyőrnél önálló beosztással főzött, keresek vidékre. Levelek „Takarékos” cím alatt a kiadóba. 3877

Béresgazdát

keresek, ki ilyen gyakorlattal bír és állandó bi-onyítványokkal rendelkezik, ha földműves iskolát nem is végzett. Levelek: „Közép-korú” cím alatt a kiadóba. 3878

Jömenetelű

saját házában levő fűszer, rőlös és rövidáru fióküzletembe keresek egy kancióképes üzletvezetőt, esetleg kedvező feltételek mellett átvétőt, ki a román és magyar nyelvet kell en beszéli. Érdeklődők ajánlatát kéri Merkler Vilmos, Beresjenő. 3880

Botos ispánt,

nő lent, ki földműves iskolát végzett, s hasonló gyakorlattal bír, keresek. Levelek „Erőlyes” cím alatt a kiadóba. 3879

Ház

parkirozott udvarral, kis szőlős és konyha-kerttel előnyös feltétel mellett eladó; ugyanott 3 hónapos szép vizsla-kölyök kapható. Cim a kiadóhivatalban. 3550

Női kalap salon!

Van szerencsém a nagyérdemű hölgyközönség szíves figyelmét felhívni most érkezett

legújabb divatu bécsi és párisi modell kalapjaimra.

A legszebb kalapok a legolcsóbb árban csakis nálam kaphatók. Gyászkalapok állandóan raktáron.

Kiváló tisztelettel 3785

Grünblatt Antónia

ARAD, SZABADSÁG-TÉR 11. Glück huscsarnokkal egy házban.

Olcsó bevásárlási forrás!

Kilényi C. és Társa

a „Kék golyóhoz” 291

Arad, József főherceg-ut 11. s.

Az őszi és téli idényre!

Megérkeztek nagy választékban a legújabb divatu szövetek, flanelokés barchendok, ugyazintén a legjobb minőségű trikó alsóruhák, gyermek ruhácskák sapkák iskolatáskák stb.

Aradban.

**Ebédlőbe, gyermekszobába, irodába kiválóan
alkalmas 3 mtr. hosszú, 2 mtr. széles valódi**

Linoleum szőnyeg

40 színben és mintában

== 24 koronáért kapható ==

Domán Sándor
szőnyegházában

3579

ARAD, József főherceg-ut 3. szám.

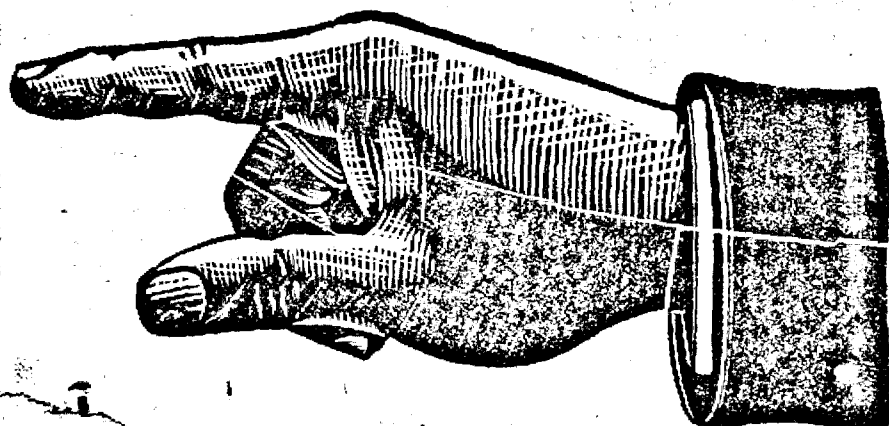
RADÓGYULA

új női divatáruháza

Andrássy-tér és Weitzer János-u. sarkán

Az új áruház cikkei:

Női felöltők
Leány- és gyermekfelöltők
Női divat costumök
Női bundák
Szörme különlegességek
Gyermek ruhák
Női blousok
Pongyolák
Jupponok

Sz

Külön mértékosztály!